

NÁŠ ROD

1930 č. 1

*Ďal cez Bravo
gre moj glas:
Gospa sveta,
čuvaj nas!*

Vsebina 1. številke:

Gregorij Rožman: Pozdrav koroški mladini. — Tone Gaspari: Iz dnevnika. (Ilustriral M. Gaspari.) — Dr. F. Kotnik: Kako sem se učil knjižne slovenščine. — Josip Sašel: Torka. — I. Matičič: Tam doli po polju. (Ilustriral M. Gaspari.) — Zgodovinski dan naše narodne vojske. — General Rudolf Maister. — Ustroj naše vojske. — Vsesokolski zlet v Beogradu. — Hudales Oskar: Triglavov polet. — Učiteljski pevski zbor v Češkoslovaški. — E. Adamič: Koroškim fantom. — Vlado Klemenčič: Deklica vsak dan mimo je šla. — Fran Milčinski: Butale in Butaleci. (Ilustriral Bambič.) — Ivan Mohorko: Mešto Ptuj v starodavnem času. — Fr. Rojec: Slikanje z barvastim papirjem. — O kopanju krompirja. — Až: Žetev pri nas in drugod. — Cicibanov rod: Markec sanja. — A. Pirjevec: Nasredin in njegov osel. (Ilustriral H. Smrekar.) — Josip Sašel: Deklica veka. (Koroška.) — Zgodba o . . . — Prispevki otrok

Ovojno stran opremil M. Gaspari, vinjete izdelal E. Justin, inicialke O. Gaspari.

„Naš rod“ izhaja osemkrat med šolskim letom in ga prejemajo naročniki „Mladinske matice“, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije „Mladinske matice“ Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50.

List izdaja „Udruženje jugoslov. učiteljstva“ v Ljubljani, zanj odgovarja Andrej Skulj.

Glavni in odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 6.

Pozdrav koroški mladini.

Ob Dravi, ki se vije kakor srebrn trak skozi zeleni Rož in skozi polja in dobrave Podjune, živite Vi, fantje koroški in dekleta. Mehka pesem, širom sveta znana, se preliva od Zile doli do podnožja sive Pece, iz Vaših grl doni, iz Vaših src vstaja v isti lepi slovenski besedi, katero nas je ljuba mati učila, ko nas je zibala.

Zlata materina beseda, sladko doneča in v srce segajoča, nas veže vse Slovence v eno družino, da smo si bratje in sestre med seboj. Te vezi materinske besede ne more nobena sila na svetu raztrgati. Kdor se je zlonamerno dotakne, se pregreši na najsvetejšem zakladu, ki ga človek po svoji naravi od Boga ima.

V drugi državi živite in pod drugimi zakoni kot mi. A beseda slovenska vas veže čez vse meje z nami v en rod. Tega se zavedajte, visoko cenite skromni in od mnogih zaničevani jezik slovenski; ohranite si ta zaklad od roda v rod. Nobena godba ni tako lepa, kakor doni materina beseda; nobena beseda ni slajša, kot beseda iz ust Tvoje tihe, mučeniške vdane slovenske matere. Ne pozabi je nikdar!

Dr. Gregorij Rožman,

škof ljubljanski.

Tone Gaspari:

Iz dnevnika.

Velikovec, 10. oktobra 1920.

večer ob 8. uri smo vedeli, da je plebiscit izgubljen. Ždeli smo stisnjeni v podolgovati sobi, kakor od ujede splasene kokoši. »Saj ni mogoče!« je skrivaj tolažilo v vsakem posebej. Dolgi dve uri samo molk v sobi, kjer nas je bilo petdeset zbranih. Glave so se sklanjale vedno nižje; solze so udarile iz oči brez vzdih in besede. Vsi smo se razumeli, saj smo vsi eno mislili: »Ubogi naši ljudje!« Zunaj mimo oken je že rjovela nemška pesem, klici so padali kakor pesti ob šipe. Vsak klic nas je zdramil v resnico: »Nazaj čez Ljubelj!« Nihče ni mogel od mize. Ko se je vpitje oddaljilo, spet tišina. Preveč tiho je bilo, zato je še bolj bolelo. Šele nato posamezne besede, tako trpke, žalostne in ljubeče, da nas je rezalo v živa srca. Nihče ni iskal krivde in krivca. Vsi smo bili krivi tedaj v tistem trenutku!

Brez večerje — samo dva, tri grizljaje — smo se razšli kakor tatovi po ozkih, temačnih ulicah domov. Spati nisem mogel. Ko sem ugasnil žarnico in pozaprli oči, se je zapodila iz krčme skozi priprta okna divja pesem pijanega veselja; vmes so sekali klici groženj. V sanjah sem blodil do jutra. Šele ob zori sem zadremal.

11. oktobra 1920.

Zbudila me je spet pesem. Kljub utrujenosti sem skočil pokonci in planil k oknu. Poten od prehudih sanj in resnice, sem bil ves šibak. Solnce se je ravno toliko vzdignilo, da je posvetilo na trg, mestoma postlan od rumenega listja platan. Nebo je bilo čisto; hladno mi je zapihalo mimo obraza. Čez trg in dalje s prvo jesensko

Gregorčič v Štunjarske knjige

sapo je orila nemška pesem: Poln je bil. Tam na levi strani nasproti največje kreme je stalo par tisoč odkritih glav. Poleg ob stenah avtomobili. Nepremično so stala telesa drug ob drugem in zrla zamaknjena nekam visoko kakor v nebo. Glava pri glavi, vse odkrite kakor pri službi božji. In iz vseh teh deset tisoč grl se je trgala himna zmage nad Slovenci in pretnja vsem onim koroškim rojakom, ki so glasovali za nas. Ob oknu sem zdrknil na stol. Pesmi ni bilo konca:

— — — od Tur do Karavank je povsod
nemški koroški dom — — —

Neprenéhoma je pelo. Glasovi so šli in se lovili nad jutranjim mestom, potem so se spustili kakor črni vrani doli čez Dravo v Podjuno in tja čez Vovbske griče na Djekše sporočat težko vest o nemški zmagi.

Tako so peli ti tisoči, ki so neupravičeno pomagali k zmagi in ki so čakali, da se vrnejo v Celovec.

Po izpeti pesmi sem pogledal še enkrat na trg. Gozd pesti se je grozeče dvignil nad odkrite glave: prisegal je zvestobo nemški Koroški, obljubljal maščevanje. Vsak hip bi se lahko utrgal ta plaz, da bi se razsul po slovenskih domovih in ljudeh.

Tačas so se vračali v Sinčo ves naši Sokoli, ki so bili prišli na Koroško, da branijo med glasovanjem našim ljudem življenje in imetje. Hitro je bilo treba njihove pomoči! Kolesar je neopaženo zdrknil v Sinčo ves, da ustavi naše stražarje.

Ko je bilo najhuje in ko je opita množica divje kričala in srazmotila naše koroške borce, smo se plaho stiskali ob okna, zakaj pomoči nismo pričakovali od nikoder. V vsakem posebej je izpraševalo: »Kaj bo, če ostanejo vsi ti do večera tu?«

Tedaj je odjeknila druga pesem. Po klancu navzgor od Drave so prikorakali Sokoli. Par sto v osmerostopih! Zdelo se nam je, da se je trg potresel pod njimi. Spredaj visokošolci, Koraki so tolkli, ob zemljo udarce enoglasni, silni pesmi:

Oj, Slovenci, kje so naše meje,
oj, Slovenci, kje je naša kri?
Tam za Celovcom, tam so naše meje,
tam za Celovcom, tam je naša kri!

In takoj nato tista zmagovita koračnica, ki se je zdela kakor odrešilna visoka pesem:

Zovi, samo zovi,
svi će Sokolovi
zate život dati!

To je bil poslednji sijajni hip v črni žalosti. Vsa nemška množica se je v trenutku zapodila v avtomobile, in preden so Sokoli prekorakali trg, ni bilo nikogar več. Vedeli smo: najhuje je odšlo.

Ali zvečer so morali zapustiti tudi naši Sokoli Koroško.

Dr. Fr. Kotnik:

Kako sem se učil knjižne slovenščine.

Ko sem trgal resnaste hlače po šolskih klopeh, v našem trgu še ni bilo slovenske šole. Že od prvega šolskega dne so nam vtepali v glavo nemščino po receptu: m'za — Tisch, riba — Fisch, kaša — Brein, vino — Wein, pust' me zmirom — loß mi sein. In tako se prvih dveh šolskih let le malo spominjam. Doma pa so imeli obilo starejših in novih slovenskih knjig, v hišo je zahajal slovenski koroški list »Mir«, dedek pa je bil naročen na »Slovenskega gospodarja«.

Ko so prišle v jeseni Mohorjeve knjige iz Celovca, jih je oče vsak večer pridno prebiral, zanimive povesti je poslušala vsa družina. Izmed vseh povesti »Večernic« je najbolj ugajala zgodba o lepi Rožanki Miklovi Zali, ki se je po dolgih letih srečno vrnila iz globoke Turčije v svoj rojstni kraj. Istotako smo pozorno sledili branju Staretove »Občne zgodovine« ter ob postnem času vsak večer zvedavo poslušali legendo in življenjepis vsakodnevne svetnike. Iz »Mira« pa smo zvedeli za novice. Radovedni smo bili, kako se dajejo v tem ali drugem kraju Slovenci in Nemci. — Oče so hodili v šolo še v Slomškovi dobi, ko je tudi materinemu slovenskemu jeziku bil v tisti šoli odmerjen majhen prostorček.

Po malem sem tudi jaz postajal radoveden ter poskušal s slovenskim branjem. Oče pa so mi kazali črke. Stikal sem kot radovednež-porednež po predalih in omarah ter naletel na ličen slovenski molitvenik, ki ga je spisal nekdanji župnik Verdinek v Selih pri Slovenjgradcu. Tega sem si osvojil, ga jemal v cerkev in v šolo h krščanskemu nauku. Navadil sem se slovenski brati, a molitvenik je bil tiskan še v bohoričici, črkopisu, ki ga je utrdil pisatelj Adam Bohorič v svoji slovnici, ki je izšla leta 1584. Ker je molitvenik obsegal tudi dele katekizma, sem se učil krščanskega nauka po njem in ga nekoč pokazal v šoli gospodu katehetu, rojenemu Čehu. Ta je pregledal knjižico, zmajal z glavo, mi jo vrnil in povedal očetu, da znam že slovenski čitati, a »po starem«. Doma se je vršil nato zvečer pred zbrano družino izpit, nakar so se oče pohvalili in dejali: »Postavim, naš Francej zna že stari tisk brati.« Ker je bil naš katehet zaveden Čeh in Slovan, ki je krščanski nauk v nemški šoli razlagal tudi v slovenščini, nas je nekega dne vprašal, če bi hoteli imeti slovenske katekizme. Naj doma starše vprašamo in prinesemo onih par krajcarjev za knjigo. Še nikoli mi oče denarja niso tako radi odšteli kakor takrat. Revnim součencem, ki niso prinesli denarja, pa je gospod katehet knjigo podaril. In nato smo se začeli v šoli med krščanskim naukom učiti slovenski brati. Katekizmi so bili seveda tiskani v gajci, sedanjem črkopisu, ki ga je uvedel Ilirec Ljudevit Gaj (1809—1872). Zame je bil pouk v branju seveda lahek, ker sem že doma dobil podlago.

Pa sem staknil doma v omari še očetovo staro slovensko računico in sem jo pregledoval.

Takrat se je menda začel boj za slovensko šolo v naši občini. Oče je bil predsednik Ciril-Methodove podružnice. Pa me v šoli nekega dne vpraša gospod učitelj pri računanju: »Kako boš pa to slovenski povedal?« Odgovoril sem pravilno.

Nenadoma je prišel nekega dne gospod nadzornik, častitljiv mož — če se ne motim, se je pisal za Valentintsch'scha. Če otroci dobro odgovarjajo, nadzorniki niso hudi. Spominjam se, da je šlo takrat vse gladko. Znali smo tako, kakor bi nam bili jezike namazali. Večkrat sem bil tudi jaz poklican

in sem se dobro odrezal. Na koncu nas je vse pohvalil, vso drugo uro pa je gospod učitelj pravil smešnice, prigodbe in se smehljajal.

V nedeljo je gospod učitelj omenil očetu, da sem vpričo nadzornika dobro znal nemški odgovarjati. Oče pa je samo vprašal, če sem to tudi razumel, kar sem odgovarjal.

Pa se spominjam še nekega lepega dne. Zunaj zima in mráz v sobi pa prijetna toplota, posebno še na veliki krušni peči. V omari sem zasledil povest o Genovefi, ki jo je nam otrokom že učiteljica med poukom pripovedovala v nemščini, pa je žal slovenski otroci nismo povsem razumeli. Hajd s knjigo na peč, dlani na lice in storijo pred se. Vrste na prvih straneh sem počasi prebredel, drugo poglavje je hitreje izginjalo, na koncu pa sem ob napetem dejanju knjigo požrl. To je bila prva knjiga, ki sem jo kot šolar prečital.

Sedaj sem znal slovenski čitati.

V septembru leta 1894. je v prvi slovenski uri na celovški gimnaziji profesor Šajnik razdelil liste in začel narekovati: »Bila je huda zima, da je drevje pokalo...« Spogledali smo se, gospod profesor pa je povedal, da naj napišemo, kakor vemo in znamo. In pisali smo, eni tako, drugi drugače, eni z gajico, drugi z nemško gotico. Pod diktatom smo morali napisati, kje smo hodili v ljudsko šolo. Drugo uro nam prinese popravljene šolske vaje. Pisali smo popravo. In tako smo se pri profesorju Šajniku v Celovcu polagoma naučili tudi slovenski pisati. Staršem, gospodu katehetu in gospodu profesorju Šajniku bom vedno ostal hvaležen za vse lepe nauke in za vsako slovensko besedo.

Gregorčič - Gruntarjeva knjižnica v Ljubljani

Josip Sašel:

Torka.

(Narodna.)

Rajno je razpoloženje v kmetski hiši ob zimskih večerih, ko ženske predejo, moški kako orodje obdelujejo, otroci pa se stiskajo na derah in z odprtimi očmi in usti poslušajo bajke o gornem možu, ki preganja žarkžene, o škratu v pečeh in škuberlu pod zemljo v jamah, o škopnjaku, ki kljuje otroke! Vse te pošasti divjajo zunaj v temni, v mrzli noči, samo do kapa se smejo hiši približati — varno je na derah! Samo ena pošast prodre tudi v zavetišče hiše, ako predice niso dosti previdne, to je strašna in kruta Torka. Ona nastopi s šumom in mrzlim pišem, ako ženske v tore večer (t. j. v torek zvečer) črez deveto uro predejo: ali pa tudi druge večere, ako predica, ki gre spat, ne vrže niti s kolovrata in ne napravi čezenj križa. Ob teh pogojih dobi Torka oblast, puhne v hišo, kolovrati začno oglušujoče brneti in v trenutku je vse nazaj odpredeno: gorje pa tistemu, kdor je še živ v sobi!

Neka gospodinja je bila tako predrzna, da je kar črez prepovedan čas naprej predla. Vse obupane so jo opazovale dekle, pa se niso upale zapustiti dela, dokler je gospodinja še vztrajala. Ko je pa ura na steni devet odbila, se je ena dekla za drugo vzdignila in zmuznila iz sobe, ne da bi vrgla niti s kolovrata ali napravila križ, da bi gospodinja mislila, da pride še nazaj. Ko je nazadnje gospodinja sama obstala in kar naprej predla, nastane nenkrat strahovit piš in šum, prazni kolovrati začno brneti in se nazaj vrteti luči ugasnejo. Toliko da je gospodinja še skočila v kamrico poleg k stari materi v postelj, ki jo je prišla z roko črez pas, iz teme pa se je slišal votel glas: »Sreča tvoja, da te varuje železen obroč, drugače bi te zmlela kakor mlinski kamen moko!«

Tam gori po polju.

ilo je v onih mirnih časih, ko je zorela rž na Koroškem, ko ni bilo še vojne, niti slutnje o nesrečnem glasovanju. Tedaj je še stalo tam trdno naše domovje.

Pa smo šli štirje fantje iz Celovca. Kam smo neki šli? Kar čez Križno goró smo jo urezali. Kakor prek Rožnika v Podutik, tako nekako izgleda tisti kraj. Mav po gozdu, mav po polju — in smo prišli v Št. Jurij na pesku. Bila je to pohlevna vasica, a je imela premožno gostišče, kjer je bilo zbrane polno celovške nemške gospode.

Ljudje so čebljali in se smejali kakor na žeganju. Nu, prisedli smo še mi, ker je bilo tako mikavno. Molčati pa nismo znali — in smo kar urezali tisto »Leži, leži ravno polje«. Naj bo kar hoče, smo rekli. Nu, pa je bilo kar vsem prav, nihče se ni spotikal, niti krivo pogledal, temveč je vse prisluhnilo. Saj nam je šlo kakor bi se bili nalašč pripravili, a se nismo, prav res da ne. Neki dedek v bližini je kar sklonil glavo, kakor bi jokal. Kaj neki mu je? Solze so mu drsele po licu. Ga li je kdo razžalil, smo ugibali. Nazadnje je pristopil k njemu naš Tomaž in ga nagovoril:

»Očka, kako je? Vas je kdo razžalil? Kar povejte, mi mu pokažemo!«

In je počasi razodel dedek, da je ginjen, da ga je ganila pesem. Saj ni bil slišal naše že tol'ko let! Same nemške popevke sliši. Slovenskih nikoli ni blizu, je rekel.

Nu, še eno za dedka, smo rekli, še tisto »Mili kraj«, za dedka in za one, ki so še naši...

Potem smo šli dalje. Skozi vas Trnje smo zagazili v širno ravan. Skozi valovje rženega klasja, mimo solnčnih rož, mimo ajde in detelje, skozi sočno dobrovo. Tu je bajno Gosposvetsko polje. Fantje, naprej, mladi fantje!

Daleč gori proti koncu polja smo obstali. Ograjen kamen je tu, močna skalna sredi polja. To je vojvodski prestol! Stara kamenina, sprana, razjedena od zoba stoletij, mogočna priča vladavine naših davnih knezov. Da, vojvodski prestol, edini ostanek ustoličenja naših nekdanih vladik.

Samo gledali smo v to nemo kamenino, a nismo vedeli, kako in kaj. Bila je močno ograjena. Toda samo dotaknili bi se radi tega svetega spomina. Ali kako? Ograja je bila železna in visoka. Pa se je kar spel naš Šime na ograjo in jo preskočil. In se meni nič, tebi še manj — mirno usedel na prestol, ta Šime!

»Ej, če bi bil zdaj jaz knez!« je rekel možko. »Kar zaukazal bi in zdrasil vojsko kralja Matjaža izpod Pece. In gosposvetska ravan bi se prebudila, okrog prestola bi se zgrnile trume junakov, ej, trume naših fantov!«

Tako je menil Šime in bil ves zamaknjen. V tem se je pa gori v cerkvi Gospe svete prebudil zvon in zagrmel, da se je skoro zamajalo mogočno zidovje svetišča. Dolj od cerkve se je usula množica od večernice, mi smo se pa odstranili, da bi kdo ne uganil naših tihih sanj.

Neke druge nedelje smo jo mahnili pa k Vrbskemu jezeru. Zopet kar štirje. Po beli cesti skozi gozd in gmajno. Mimo ljubke vasice Goričice dalje ob »črni obali« jezera. Na tem kraju je namreč Vrbsko jezero zelo globoko — nad 60 metrov. Površina jezera je na tem mestu temna, skoro črna, zato pravijo temu obrežju »črna obala«. V Vrbskem jezeru vsako leto kdo utone, in prav tiste dni je nekoga pogoltnilo blizu črne obale, a ga niso mogli rešiti. Niti njegovega trupla niso našli. Kajti celo potapljač si ne upa v

tisto globočino. Pravijo, da so na dnu strahotni prepadi in da odganja iz blata močna trava, zato ni moč utopljenca izvleči.

S strahom smo se zmuznili temu kraju in šli skozi prijazno Ribnico ob jezeru dalje mimo vesele Svete Ane na otoku. Je samo polotok, pomaknjen v jezero, a diven ne dosti manj od blejskega otoka. In dalje, dalje po cesti skozi Lipo. Pred neko hišo je stalo dekletce pa nas po nemški pozdravilo.

»Kaj praviš?« jo je vprašal naš Francè.

Dekletce je osupnilo in ni našlo odgovora. Njena mati je stopila na prag, gledala nas in hčerko pa ji rekla: »Zakaj ne pozdraviš, Mojcička?«

»Saj je, a ne prav,« smo pojasnili.

Mojcička je rdelà pa jo ucvrla okrog hiše. Bilo jo je sram.

»Oh, v šol jih tako učijo,« je potožila mati.

Seveda, šola je tisto. Pred sosedno kajžo je sedel pobec, pa nič pozdravil. In smo ga razumeli: po nemški ni maral, slovenski si ni upal.

»Nu, pobec, čigav si?« smo ga obstopili.

»Naš!« se je odrezal veselo kakor da bi bil pravi hišni gospodar.

Šli smo dalje in zadeli na malega bosca, ki se je gugal na tramičih.

»Dobar den,« se je odrezal kakor velik.

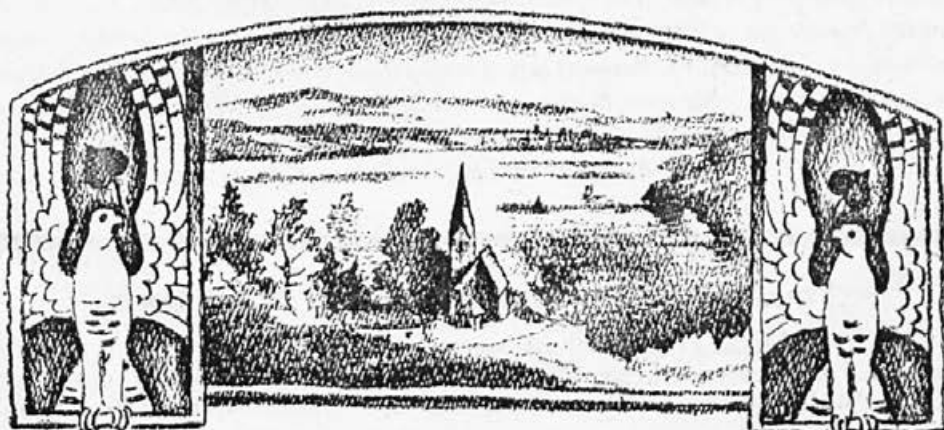
»Ta je pravi,« smo ga gledali. On pa po strani klobuč in moško sedeč na tramičih. Oče je stal na pragu, krepko puhnil iz pipe dim, ponosen na sinka, ki tako junaško jezdi tramiče in se nikogar ne straši.

In dalje in dalje smo šli, prav do Vrbe, kjer je jezera konec.

Potem pa nazaj. Toda ne več po cesti, temveč na parnik smo se spravili, saj je skoro čakal na nas, se nam je zdelo. Pa je zabrlizgal in jo urezal prav po sredi jezera, rezal jo in pihal, kakor po sredi morja. Peš smo jo bili kresali štiri ure ob jezeru, a parnik je prepuhal jezero v dobri uri od konca do kraja. To neskončno jezero, to koroško morje.

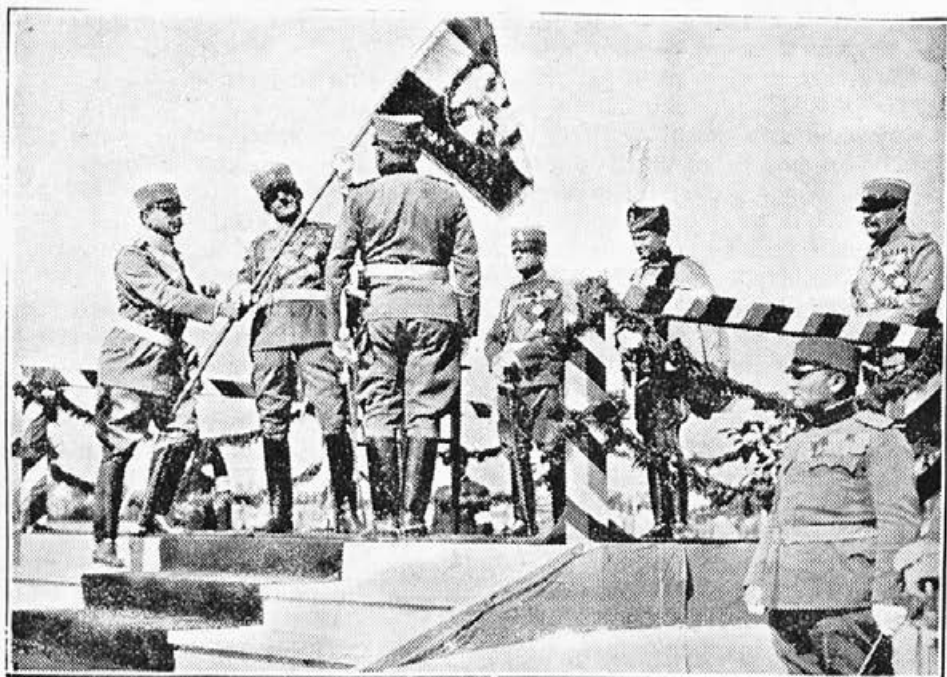
Potem smo se naložili na cestno železnico. Prav kot bi se nakladali na lojtrski voz, nič se nismo bal. Saj tista ni bila električna, temveč samo konjska. Da, konj je vlekel vagon, precej zavaluhast konj z zvoncem. Šlo je po tirnicah in puhalo je to krevse, kakor stara lokomotiva. Niti koraka vstran, kar točno po sredi med tirnicama; desetkrat na dan je preklecalo isto pot leto za letom. In je postal konj živo kolesje, mazano z ovsom. Tako vam je šlo po Lendu od jezera. Kakor bi mignil, v eni uri smo bili v Celovcu pred tistim velikim lintvernom na Novem trgu.

Bog in naša zemlja!

Zgodovinski dan naše narodne vojske.

Dne 6. septembra 1930., na rojstni dan Nj. Vis. prestolonaslednika, kraljeviča Petra, so naši polki prejeli nove zastave. Stare, slavne srbske zastave, najdragocenejša svetinja naše vojske, zastave, za katerimi so srbski borci hiteli z neprimernim junaštvom od zmage do zmage, te zastave so se umaknile novim. Naj bi prinesle napredek in srečo veliki Jugoslaviji!

Kralj izroča nove zastave posameznim polkom.

Istega dne, ko se je cela naša ponosna domovina pripravljala, da veličastno proslavi rojstni dan ljubljene prestolonaslednika, istega dne, ko je vsak Jugoslovian gledal s ponosom na moč in junaštvo naše vojske, istega dne je ob zori počilo v Bazovici pri Trstu petdeset strel in ugasnilo četrto mladih življenj. Bidovec Ferdinand, Marušič Franjo, Miloš Zvonimir in Valenčič France so padli, ker niso klonili.

Kakor je bila velika in globoka njihova ljubezen do svojega naroda, tako naj bo velik in globok spomin nanje.

Junaki do zadnjega vzdih.

V avtomobilu, ki je vozil na smrt obsojenega Bidovca in tovariše na morišče, so obsojenci prepevali slovanske pesmi. Zroč smrti v obraz, so kazali Marušič, Miloš in Valenčič največjo spokojnost, najmlajši med vsemi

štirimi, 22letni Bidovec, pa celo ponosno samozavest in zaničevanje. S cigareto v ustih je zaklical svojim na smrt obsojenim tovarišem, naj n'kar ne delajo žalostnih obrazov, saj ne bo tako hudo. Preden je padlo povelje za salvo, se je na stolu okrenil, tako da je prejel smrtonosno salvo v prsa. »Doli fašizem!« so bile njegove zadnje besede. Samo dve žrtvi sta bil' takoj mrtvi, Bidovec in Valenčič. Marušič in Miloš sta bila po salvi še pri življenju in poveljujoči milični ofic'r ju je usmrtil s streli v glavo. Trupla so bila takoj pokopana v neposvečeni zemlji.

Podeželsko prebivalstvo Istre tja do tržaškega predmestja Sv. Ivan je začelo noč pred usmrtitvijo s svojevrstnim obredom. Ob vsaki mizi, za katero so onega petka sedli k večerji, so bili pripravljeni še štirje prostori, ki pa so ostali prazni. In kakor molijo verniki: »O, pridi Jezus in bodi naš gost,« tako so brez besed molili za štiri nevidne goste, ki so bili one noči prisotni v zadnji istrski koči. In vse žuljave roke, ki so onega večera rezale in lomile svoj skromni kruh, so se sklenile k molitvi, ali stisnile v pest in oči vseh so bile obrnjene na ona štiri prazna mesta. Noč in naslednje jutro — ob šestih zjutraj je bila sodba izvršena — so ljudje prebili v molitvi. Je to skromen, od težkega garanja usločen narod, ki skoraj ne more poznati pravičnosti na tem svetu in se zato v svojem trpljenju obrača k Bogu.

(Iz „Arbeiter Zeitung“)

General Rudolf Maister.

General Rudolf Maister je po rodu Kamničan, kjer je zagledal luč sveta l. 1875. Kot študent se je zanimal za književnost, ali tudi vojaški stan ga je veselil. Postal je častnik, se udeležil svetovne vojne ter l. 1918. ob prevratu očeval Jugoslaviji našo severno mejo z Mariborom, kjer živi zdaj. Takrat je tudi zavzel s svojimi prostovoljci Koroško, kjer je ostal do plebiscita. Tudi kot pesnik je znan pod imenom Vojanov. Izdal je „Poezije“ in pesniško zbirko „Kritica mojih“. Iz poslednje zbirke je tudi naslednja pesem:

Gosposvetska straža.

Od Labuda do Baškega jezera
je naša straža stala.
Je včas iz src in včas iz pušk zapelo
in tam pri Vovbrah, tam ob krškem bregu
je v naših vrstah rdeče zacvetelo
zdaj v klasju, zdaj v božičnem snegu
za našo Gospo sveto.

A v letu dvajsetem so nam Gospo
iztrgali z lažjo
in v naših okencih so nageljci
zajokali —
iz novih cvetov pa jim vdarja vera,
da še bo Gospa Sveta zvala.

Ustroj naše vojske.

Vrhovni poveljnik jugoslovenske narodne vojske je kralj. Najvišje poveljstvo pa je ministrstvo vojske in mornarice. Na čelu ministrstva vojske stoji vojni minister. On poveljuje v kraljevem imenu in mora skrbeti, da je vojska vedno priprav-

Nišu. Vsaka armija ima divizije, artiljerijo ter poveljstvo inženjerije. Divizija ima po eno pešadijsko in artiljerijsko brigado, bolničarsko četo, pekarsko četo in vozarski eskadron.

Največja edinica v pešadiji je brigada, najmanjša pa četa. Skupno

Nova polkovna zastava.

ljena za obrambo domovine. Vojnemu ministrstvu pomaga glavni generalni štab.

Ozemlje Jugoslavije je razdeljeno na pet armij (armadnih ozemelj). I. armija je v Novem Sadu, II. v Sarajevu, III. v Skoplju, IV. v Zagrebu in V. v

imamo 57 pešadijskih, 39 artiljerijskih in 10 konjeniških polkov.

Naša vojska ima strogo obrambni značaj, ker naš narod ne želi ničesar tujega in je samo trdno odločen braniti proti vsakomur in za vsako ceno to, kar je njegovega. Biti pa mora šte-

vilčno močna, moderno oborožena in dobro opremljena, da lahko vsak hip zavrne napad kogarkoli.

Med ostalimi polki naše junaške vojske je dobil svoj prapor tudi ljubljanski 40. pešpolk »Triglavski«, ki je dobil ob priliki prvega poseta Nj. Vel. kralja Aleksandra v Ljubljani dne 26. junija 1920. naziv »Triglavski«. Svojo številko 40 pa je prejel polk že 1919., ko je bil preosnovan tedanji slovenski planinski polk. Ta je bil sestavljen po prevratu v Ljubljani iz ostankov moštva bivšega avstrijskega gorskega strelskega polka št. 2, ki se je 24. oktobra uprl v Codroju ter povzročil prve neredne za avstrijsko fronto ob Piavi. Ko je bil nato poslan na fronto, se je pridružil oddelkom čeških polkov in z njimi vred namesto na fronto krenil proti domovini, kjer je bil poslan na Koroško braniti domovino.

Posebno so se odlikovali naši fantje leta 1919. pri zmagovitih koroških bojih. Pod poveljstvom polkovnika Raktelja so se udeležili vseh bojev koroškega odreda v desetdnevni ofenzivi ter preganjali Nemce nad 170 kilometrov daleč vse do Gosposvetskega polja.

Vojaštvo polka se dopolnjuje iz vseh delov naše države, tako da imajo priliko naši bratje iz ostalih pokrajin države spoznati slovenske prilike in razmere, kakor jih imajo slovenski vojaki priliko spoznati v drugih polkih po vsej državi.

Mariborski polk št. 45 se je v začetku sestavil iz peščice slovenskih častnikov in vojakov, ki so zasedli pod poveljstvom generala Maistra 1. novembra 1918. Maribor. Mala, niti sto mož močna četa je takoj odločno nastopila ter ohranila Maribor Jugoslaviji. Po Maistrovi mobilizaciji 9. novembra je bil osnovan v vojašnici prejšnjega 26. avstrijskega strelskega polka »Mariborski polk«, ki je 23. novembra razorožil nemško meščansko gardo. V spomin na ta dan praznuje sedanji 45. polk tudi svojo slavo.

Nato je odšel mariborski polk takoj na mejo ter zasedel našo severno mejo na vsej črti od Velikovca pa do Radgone. Na tej črti je ostal polk vse do sklepa mirovnih pogodb, vedno pripravljen braniti vsako ped naše zemlje.

Med novo osnovanimi polki jugoslovenske vojske, ki so sprejeli iz rok Nj. Vel. kralja Aleksandra polkovno zastavo, je tudi celjski polk št. 39.

Polk št. 39 je bil sestavljen leta 1919. iz takratnega »Celjskega polka« in iz vojnih obveznikov celjskega, brežiškega, konjiškega in slovenjgraškega sreza, ki so se odzvali mobilizacijskemu povelju generala Maistra.

Že v novembru 1918. je odšel z oddelkom tega polka, močnim 40 mož, in s 4 strojnimi puškami iz Celja v Dravograd nepozabni junak poročnik Malgaj ter zasedel Dravograd, to važno železniško križišče. Po vsej Mežiški dolini od Dravograda pa do Črne je vladal v tistih dneh največji nered. Delavci v tamošnjih rudnikih so stavkali, ljudstvo je bilo vse preplašeno in bežalo na vse strani. Junaški Malgaj ni dolgo pomišljal. Kljub šibki moči, s katero je razpolagal, je udaril naravnost na Prevalje. Pridružilo se mu je še nekaj zavednih koroških slovenskih fantov. Zasedel je kolodvor in trg Prevalje ter odposlal manjšo patroljo celo v Guštanj. Proglasil je nad vso Mežiško dolino preki sod ter v dveh dneh vzpostavil red in mir.

V vseh okoliških vaseh in trgih je postavil slovenske župane in po treh tednih razmere tako uredil, da je lahko mislil na nadaljnje prodiranje. 23. novembra je napadel Pliberk, razorožil z 80 možmi, med katerimi je bilo že tudi okoli 40 Srbov, nemško četo iz Celovca ter zaplenil večje množine orožja. 30. novembra je prekoračil Dravo pri Lipici in vkorakal s svojimi fanti v Velikovec, kjer je razorožil tamkajšnjo nemško meščansko stražo.

Že čez nekaj ur so se pojavile pred Velikovcem tri močne nemške

čete. Celjski fantje so se postavili pred mesto, se razvili v bojni črti ter odgovorili Nemcem, da se bodo branili do zadnje kaplje krvi, čeprav so bili Avstrijci v silni premoči, saj so šteli okrog 600 mož in so imeli 14 topov. Vnela se je borba, ki so jo kmalu prekinili Avstrijci ter se na povelje iz Celovca umaknili do Krke. Malgaj je ostal v Velikovcu, kamor mu je 4. decembra prispelo na pomoč še okrog 500 srbskih vojakov.

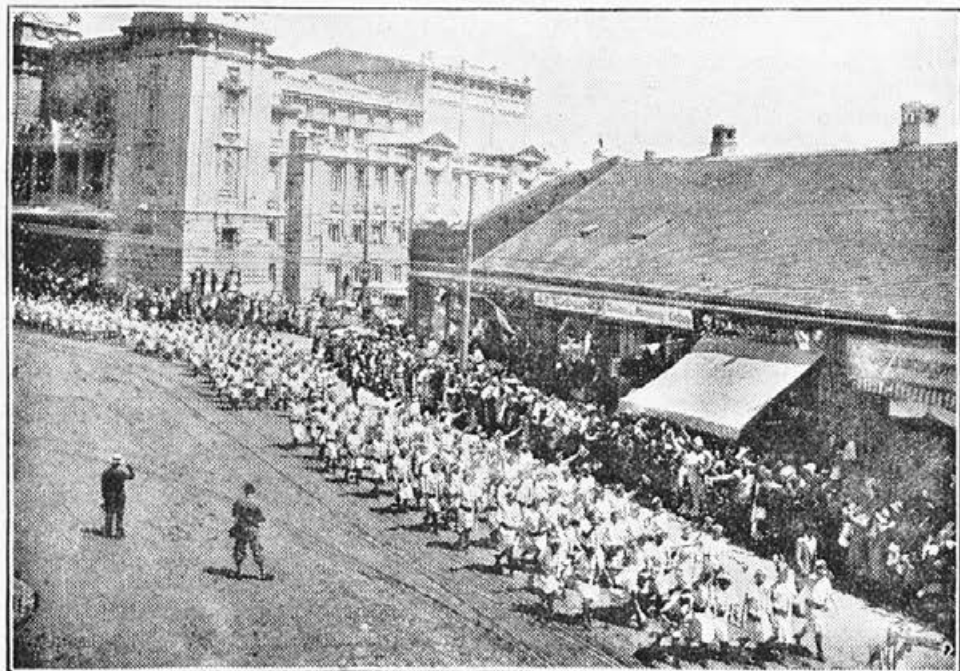
Po teh zmagovitih bojih je ostal celjski polk na Koroškem tik do plešiscita in se potem vrnil v Celje, kjer

uživa danes ljubezen in naklonjenost vseh Celjanov, ki so ponosni na svoj celjski polk.

Najmlajši polk v Dravski banovini je Škofjeloški polk št. 52, ki je bil do predkratkim v Ljubljani. Sedaj se je preselil v Škofjo Loko, kjer uživa posebno naklonjenost prebivalstva, ki je v kratkem času vzljubilo svoj polk. Sprejem polkovne zastave se je vršil v Škofji Loki, kjer je ob tej priliki bila največja vojaška svečanost, kar se jih je vršilo doslej v tem starodavnem mestecu.

Vsesokolski zlet v Beogradu.

Konec junija letošnjega leta je bilo, ko so puhali proti Beogradu dolgi vlaki, polni jugoslovenskih Sokolov. Nepregledne vrste članov raznih sokolskih društev so se vsuvale dan za dnem, uro za uro v prestolnico, kakor da jo hočejo preplaviti s svojimi kroji. Od vsepovsod so prišli, iz najoddaljenejših vasi naše kraljevine, da pokažejo vsemu svetu, kako močna vez jih veže in kako so enih misli, in da pokažejo prijateljem in sovražnikom domovine, kako bodo vstali kot en mož, če bo treba.

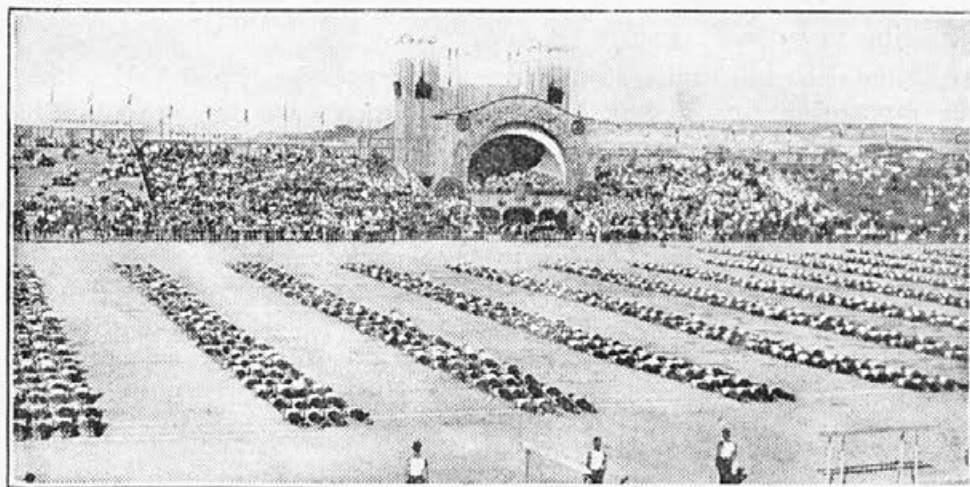
Češkoslovaške Sokolice v povorki.

Ali niso le jugoslovenski Sokoli polnili beograjskih ulic, mednje so se pomešali češkoslovaški in poljski in lužiško-srbski Sokoli. Da, še iz Amerike so prišli.

Hrvatske narodne noše na zletu

Domačim in tujim ostane neizbrisno v spominu pogled na pestro armado, ki je korakala v strumnih vrstah po beograjskih ulicah, da se pokloni naši Visoki vladarski rodbini in starosti Jugoslovenskega Sokola — kraljeviču Petru.

Vaje članov SKJ.

Prapor za praporom, čete starešin, cele armade naraščaja, skupine Sokolic, domačih in tujih v prelepih narodnih nošah — vsi v prazničnem razpoloženju in polni navdušenja.

In je nepregledna množica krenila na zletišče, da prisostvuje tekmam. Po nagovoru Nj. Veličanstva Kralja so nastopili telovadci — telovadkinje in želi viharje navdušenja.

Nepozabni ostanejo sokolski dnevi v Beogradu.

Težka je bila ločitev. Ali je morala priti. In so krenile sokolske vrste proti domu. Vrnili so se Sokoli vsak v svoj kraj, polni vzpodbud za nadaljnje in še krepkejšo sokolsko delo. Vrnili so se, pripravljeni služiti narodu in s tem domovini, vrnili so se, da pomagajo krepiti narod telesno in duševno. —

Tudi češkoslovaški in poljski Sokoli so se poslovili. A še prej so hoteli videti naš Jadran. Ali jih je nekatere čakala v pašmanskem prelivu zavrtna usoda.

Kdo ne pozna imena »Francesco Morosini« in njegove žrtve, našega lepega »Karadjordja!«

Dvoje češkoslovaških Sokolov je tam pustilo življenje.

Hudales Oskar:

Triglavov polet.

I.

Aeroplan! Aeroplan!

nedeljo, dne prvega junija, je vse življenje v Zapačju skočilo iz tira. Gospodinje so pozabile na kosilo, možje na živino, ki je v hlevih žalostno mukala, ker se nihče ni spomnil nanjo, in otroci so se z vriščem in krikom razbežali. Okrog poldne je bila vas kakor izumrla. Pač pa je na bližnji, prostrani in ravni gmajni vladalo neobičajno vrvenje. Kaj se je zgodilo?

Komaj so bili ljudje stopili iz cerkve in se zbrali pod vaško lipo, da bi poslušali župana, kaj jim bo povedal novega o davkih, vojaščini in sličnih rečeh, ko jih zmoti neobičajno brnenje. Vsi so se ozrli v jasno sinjino neba, kjer je krožil ogromen zrakoplov in se v krogih spuščal vedno niže in niže.

»Na gmajno se bo spustil!« je zavpil nekdo.

In res se je kovinski ptič nagnil naprej in brezslušno zdrčal proti gmajni. Očeta župana to ni motilo. Mirno je zlezal na pokopališčni zid, razgrnil polo papirja in pričel brati s povzdignjenim glasom.

»Kraljevska vlada razglaša potom sreskega načelstva — — —«

A je moral takoj zopet nehati. Kajti vsa zbrana množica je zdrvela po cesti proti gmajni, spredaj otroci, nato možje in slednjič še ženske. Vse je vpilo:

»Aeroplan! Aeroplan!«

Iz hiš so pritekli še oni, ki so ostali doma in se pridružili rado vednežem, tako da je oče župan korakal čisto sam skozi izpraznjeno vas proti gmajni. Tudi njega je glodala radovednost, a je korakal umerjeno, kajti ne spodobi se za župana, da bi tekkel.

Na gmajni je videl občane od svojega trinajstletnega sina Jožka in njegovega prijatelja, Miklavovega Ludvika, do starega Krniča, zbrane okrog ogromnega enokrillnika, na čigar repu se je blestel ponosni napis »Triglav«. Dva moža, oblečena v letalske obleke, sta mu prišla nasproti.

Prvi je bil velik in suh, drugi pa čokat in zagorel v obraz.

»Vi ste Cene, župan, kajne?« je vprašal prvi z nekoliko tujim naglasom. »Vsaj ljudje so mi rekli tako.«

»Da, jaz sem župan. Kaj želite gospoda?«

Vsi navzoči so se radovedno zbrali okrog teh treh. Cenov Jožek se je preril tik do očeta in ga prijel z eno roko za suknjič, z drugo pa držal prijatelja Ludvika, zakaj bila sta si nerazdružljiva prijatelja.

»Oče župan,« je ponovno povzel tujec besedo. »Nekaj bi rad govoril z vami. Pridite, prosim, z menoj v letalo. Tam se laže po menimo.«

Skozi gost špalir ljudi so stopili k letalu. Jožek in Ludvik sta bila županu tik za petami. Jezen se je obregnil ob nju:

»Kaj lezeta za mano? Proč pojdita!«

»Ali sta vaša?« je vprašal letalec.

»Eden je, drugi je pa njegov sošolec.«

»No, pa naj gresta še ona dva z nama!« se jima je dobrohotno nasmehnil tuji mož.

Po lestvici so zlezli v »Triglavovo« kabino, opremljeno z gosposkim pohištvom: lepimi stoli, mizami in naslanjači, ki so gotovo služili tudi kot postelje. V kotu je stala omara s knjigami, stene so bile obložene z zemljevidi, v drugem kotu pa je stala sprejemna in oddajna radijska postaja. Iz kabine so vodila ena vrata v prostor za pilotiranje, druga pa v nekako shrambo.

»Čujte, gospod župan,« je rekel letalec, ko so sedli okrog mize, »midva sva priletela iz Amerike. Jaz sem Janez Muhič, ali kakor mi tam pravijo John Muhitch, to je pa moj prijatelj Ahmed Selimbegović, doma iz Bosne. Že pred dvajsetimi leti sva se kot strojnika našla v Ameriki, kjer sva dolga leta delala skupaj. Meni se je pred dobrim letom posrečilo iznajti motor, ki porabi polovico manj bencina kakor dosedanji motorji, a kljub temu razvija večjo silo in je tako zanesljiv, da izključuje vsako nesrečo. Lastniki tvornice so mi ga odkupili za lep denar, vendar sva se s Selimbegovićem morala podati na pot okrog sveta v letalu, ki smo ga krstili na ime »Triglav« in ki ga žene moj motor. Na tej poti naj bi se stroj docela preizkusil.

Med potjo pa se je nama pripetila mala nezgoda. V Berlinu, kjer sva zadnjič pristala, sva se založila s premajhno količino bencina, ker sva se v razdalji Berlin-Podgorica nekoliko vštela. Tako sva bila prisiljena pristati v vaši vasi. Naznanjam vam to kot predstavniku krajevnih političnih oblasti in vas prosim, da najin pristanek sporočite orožništvu.«

»Seveda, seveda,« je hitel zatrjevati Cene. »Vse uredim, da bo prav. Kam pa mislite sedaj pluti?«

»Ne vem še natančno. Kakor bo prilika nanesla. Glavno je to, da prideva okrog sveta v čim daljših etapah. Ali se v vaši vasi dobi bencin?«

»Kolikor ga hočete. Samo v trgovini pri Mikušu se zglasite.«

S tem je bil pogovor končan. Naši znanci so spremili Selimbego-
viča v trgovino. Med potjo jim je povedal, da bosta v Zapačju prenočila, ker hočeta še nekoliko osnažiti stroj, da jima tega ne bo treba delati v Podgorici.

Vse popoldne so vaščani občudovali mogočni »Triglav« in poslušali Muhičevo pripovedovanje. Pravil jim je o Ameriki, o delu v tovarnah, o svojem poletu, o krajih, ki sta jih videla, o morju in tisočerihi drugih zanimivostih.

Ta nedelja je na vse vaščane napravila močan vtis, največjega pa gotovo na Jožka in Ludvika. Videla sta notranjščino letala in nista se mogla dovolj načuditi, kako udobno je dandanes že mogoče potovati po zraku. Mnogokrat sta se že menila, kako prijetno mora biti, voziti se v zračnih višavah in obiskovati tuje kraje, videti tuje ljudi, živali in rastline. Na ta dan so njune želje o potovanju v tuje kraje zaplamtele s še hujšim ognjem. Kako sta vendar ta dva Amerikanca srečna!

Ves topli večer sta ležala v travi za kozolcem ter govorila o »Triglavu«, potovanjih in o tujih deželah.

»Ti!« je nenadoma zaklical Ludvik in njegov obraz je zadobil čudno trde poteze. »Peljiva se še midva z Amerikancema!«

»Kako?« se je začudil Jožek. »Kje bi vzela toliko denarja za vožnjo?«

»Nič denarja,« je hlastno dejal Ludvik. »Zastonj se bova peljala. Jutri, preden se letalo dvigne, splezava neopaženo v kabino in se tam kje skrijeva. Ko bomo že v zraku, naju Amerikanca ne vržeta več na tla.«

Misel je bila lepa in zapeljiva. Sedla jima je v srca in se je nista mogla več iznebiti. Popolnoma tiho sta ležala in se pogovarjala še dolgo v večer. Slednjič je Jožek vstal in ponudil Ludviku desnico.

»Velja!« je rekel.

*

In je res veljala. Nihče ni vedel, kako in kdaj sta se dečka splazila v aeroplan. Starši so ju pogrešili opoldne ter so bili pri Cenovih in pri Miklavovih v strašnih skrbih, ker ju ves dan in vso noč ni bilo. Izginila sta kakor kafra. Šele naslednji dan je prinesel luč v to temno zadevo. Takole je bilo:

»Triglav« je po odhodu iz Zapačja v najlepšem vremenu plul preko Ljubljane, kjer so ga ljudje navdušeno pozdravljali, ker so vedeli, da ga vodi izumitelj — Slovenec, preko Dolenjske in Gorjancev proti Liki. Ves čas od Ljubljane sem je John Muhitch sedel pri mizi, zatopljen v neko knjigo in pred njim razgrnjene zemljevide. Tako zelo se je poglobil v študiranje, da je preslišal, kako je tam pod nizkim naslonjačem ob nasprotni steni nekdo prav glasno kihnil.

Ta nekdo je bil Miklavov Ludvik. Sključen je ležal pod nizkim stolom poleg ravno tako sključenega Jožka. Vse dolge ure sta tako ležala; kosti so ju bolele v vseh sklepih. Zato se je Ludvik nekoliko premaknil, vzdignil s tem prah s tal, da ga je zaskelilo v nosu — in kihnil je. Na smrt sta se oba prestrašila. Kaj, če ju je Muhič slišal? Gotovo ju potegne za pete izpod stola in vrže kakor dve mladi mački na zemljo. Mraz jima je zlezal preko hrbta ob tej misli. Ves njun pogum je izginil, kajti prišlo je še huje. V Veliki Kapeli je »Triglav« zajel močan vihar, premetavalo ga je med črnimi oblaki kakor majhno mušico. Oba moža sta se pri stroju trudila vzdržati letalo v ravno težju, kar se jima je le deloma posrečilo.

Močan sunek je vrgel letalo popolnoma na stran. Kakor dve žogi sta se dečka zvalila izpod naslonjača na sredo kabine. Kakor na pozvelje sta vstala in pričela glasno jokati. Nov sunek je butnil Jožka čez mizo, ki se je z glasnim ropotom prevrgla na tla. Enako neusmiljeno je treščil tudi Ludvik na pod. Dečka sploh nista mislila več vstati. Obležala sta kakor sta bila padla. V tem položaju ju je našel Muhič, ki ga je ropot privabil nazaj v kabino.

»Grom in strela!« se je precej glasno začudil. »Odkod sta se vzela poba?«

Počasi sta se zopet pobrala na negotove noge in v kratkih, pretrganih stavkih povedala vso zgodbo.

»Kakor je videti, se je vaju pogum sedaj precej polegel,« se je ponorčeval Muhič. »Zelena sta kakor kuščarja. Ne bo nič iz vajine podjetnosti. Strahopetci ne morejo biti letalci. In na starše tudi nista nič mislila. Njih skrb vama je deveta briga, seveda. Najrajši bi vaju, mlada gospodiča, prijel za grivi in spustil v morje. V Podgorici vaju gotovo pošljem domov. Krave bosta lahko še nadalje pasla, tam ni treba poguma.«

Sram ju je bilo tako, da bi se najrajši skrila v mišjo luknjo, a žal, na letalu ni bilo nobene. Strah jima še ni popolnoma zlezal iz kosti.

Ko je Muhič odšel v pilotsko kabino k Selimbegoviću, sta sedla v stole, trepetajoča po vsem telesu in čakala nadaljnje usode.

*

Ob pristanku v Podgorici je bil ves strah pozabljen. Posebno še, ker sta ves čas od Velebita uživala krasen razgled na sinji Jadran, njegove slikovite zalive in otoke. Še bolj kakor kdaj prej ju je mučila vroča želja, nadaljevati to tako nesrečno započeto potovanje. Vsa solzna sta v Podgorici stala pred Selimbegovićem in Muhičem, ko jima je slednji rekel:

»Jutri vaju odpravim proti domu. Še danes bom o tem brzojavil staršem.«

»Gospod Muhič,« se je obupno iztrgalo Jožku iz grla. »Vzemite naju s seboj! Nič več ne bova malodušna.«

»Starši bodo gotovo dovolili,« je hitel zatrjevati Ludvik. »Tako rada bi šla z vami...«

»Saj sem vama že povedal, da letalec ne sme poznati strahu,« ju je trdo zavrnil Muhič.

»Gospod Muhič,« se je opogumil Jožek, »Slovenec ste. Izkažite dvema slovenskima dečkoma to dobroto. Vzemite naju s seboj. Pridna in ubogljiva bova. Letalca hočeva postati.«

Muhič ni nič več odgovoril. Obrnil se je k svojemu spremljevalcu in spregovoril z njim nekaj stavkov v tujem jeziku, nakar mu je Selimbegović smehljaše prikimal.

»Jutri bosta izvedela vse,« je nato kratko pristavil Muhič in odšel z letališča proti mestu.

*

Naslednji dan sta jima srci bili kakor dvojje kovaških kladiv, ko sta videla, da je poštni sel izročil Muhiču brzojavko. Muhič jo je počasi prebral in lahen smehljal mu je zaokrožil ustnice.

»Včeraj sem brzojavil vajinim staršem in prosil za vaju. Danes je prispel odgovor, ki veli, da se smeta udeležiti najinega poleta. Sta zadovoljna?«

Solze veselja in hvaležnosti so jima zablestele v očeh.

»Gospod Muhič,« je rekel Ludvik. »Še eno prošnjo imava.«

»Katero?«

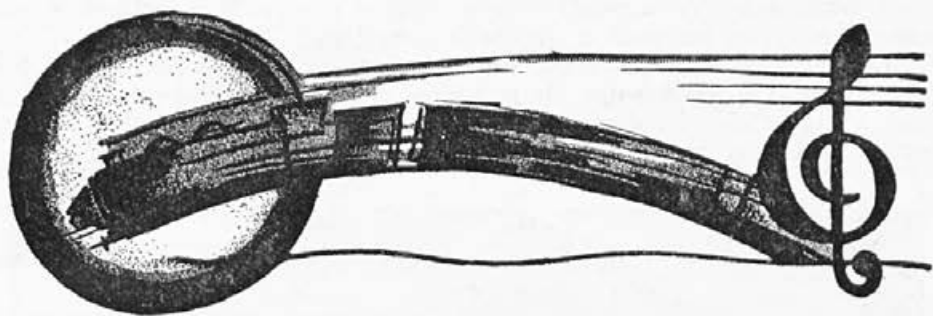
»Ali vas smeva imenovati strica?«

»No, da!« se je široko zasmel Muhič. »Te želje mi pa ni težko izpolniti. Pojdita sem, da vaju poljubim! Fanta od fare sta.«

Pristopil je še Selimbegović in novima potnikoma prisrčno stisnil roko.

»Zdaj pa zlezimo v našega ptiča. In naprej v Afriko!« je komandiral »stric« John.

(Se nadaljuje.)

Učiteljski pevski zbor v Češkoslovaški.

Letos spomladi je bilo, ko je učiteljski pevski zbor poletel v Češkoslovaško, da pokaže bogastvo naše jugoslovenske pesmi.

Osemdeset src, prežetih lepote naše pesmi, se je napravilo na dolgo pot, da s svojo toploto ogrejejo brate na severu. Zakaj v naši jugoslovanski pesmi se izraža vse kar čutimo, kar doživljamo, kar nas veseli in žalosti.

Zmaga za zmago.

Kamorkoli so prišli, v vsakem mestu — povsod navdušenja prekipeva: joči sprejemi, povsod slovansko gostoljubje in obnavljanje slovanskega po-bratimstva.

Strnile so se naše pevke in pevci okoli svojega pevovodje Kumarja Srečka in se odpeljali. Preko teden dni je trajala pot, teden nepozabnih dni. Dnevi navdušenja.

Neizbrisno ostane vsakemu v spominu sprejem v Čeških Budjevicah po zastopnikih češkoslovaške vojske. Prišli so, da pozdravijo v pevcih odposlance tiste države, ki si je ustvarila svobodo z lastnim junaštvom preko trpljenja in nešteti muk.

In podobni bratski pozdravi vsepovsod, kjer so se ustavili naši pevci.

Najpristranejši pa so bili pozdravi mladine, za katero Češkoslovaška vse žrtvuje.

V Brnu, v prekrasni palači osnovne šole so pozdravili učenci naše pevce z jugoslovenskimi himnami in jih obsuli s cvetjem.

In naši pevci so se obdolžili bratom s tem, da so na koncertih peli kot nikjer tako. Val navdušenja jih je spremljal na vsej poti in dosegel svoj višek v srcu Češkoslovaške — v zlati Pragi, ki vedno tako toplo bije za brate z juga in ki nam je vedno stala ob strani v dobrih in težkih dneh.

Koroškim fantom.

(Tone Gaspari.)

Korakoma, na dva udara.

Emil Adamič.

**Deški
zbor:**

Hej, fa-ntje, zim-ze-len za klo-buk, pa hajd po kra-lja Ma-
tja-ža, na vra-tih vas ča-ka o-rjaški haj-duk-, on je Ma-tja-že-va
stra-ža. Haj-duk vr-šič, vr-šič i-ma, Ma-tja-že-va voj-ska i-
Haj-duk vr-šič zi-mze-le-nov i-ma, i-

ma ga, in zi - mze - len vsak dan ze - le - ni, in
ma ga, i - ma ga, in zi - mze - len lep - še vsak

f srd se mno - ži na sov - ra - - ga.
f in srd se mno - ži na sov - ra - ga, sov - ra ga. Hej,

mf le vas Ma-tjaž kralj še ča - ka, na
fa - ntje, zi - mze - len za klo - buk,

ste - ni zdaj meč nje - gov ne vi - si, v strup ga haj - duk že na - ma - ka.

Vlado Klemenčič:

Deklica vsak dan mimo je šla.

Deklica vsak dan mimo je šla.
Po črnem nasipu mimo tovarne,
po umazanem pločniku naše livarne
deklica vsak dan mimo je šla.

Kakor da solnce na žalostni kraj
je svoje žarke poslalo,
kakor da v srca — kdo ve kaj? —
nekaj lepega nam je palo.

Toda zdaj nič več mimo ne gre.
V fabriki streže strojem vsak dan,
dokler zvečer ne omahne ji dlan.
Ona zdaj nič več mimo ne gre.

Milčinski Fran:

Butale in Butalci.

1. Kraj in narod.

Tri ure hoda za pustno nedeljo leži vas, pa ji pravijo mesto. Sredi vasi se cedi rjava mlakuža, ji pravijo potok. Ob obeh krajih mlakuže stoje kočice, jim pravijo hiše. Dve, tri hiše imajo nadstropja, takim hišam pravijo graščine. Ime je vasi Butale.

Butalci so gadje; tisto leto, ko sta bili dve kravi za en par, so se Butalci skregali s pametjo, pa so zmagali Butalci — kaj mislite! — in ne pamet: takšni so.

Bili so imenitnega rodu. Imeli so stara pisma in če se jim ne bi bila izgubila in če bi jih bil kdo bral, tako bi ostrmel, da bi sedel kar

vznak — kajti pravijo, da je stala v pismih beseda, da sega rod Butalcev noter do Adama v paradižu.

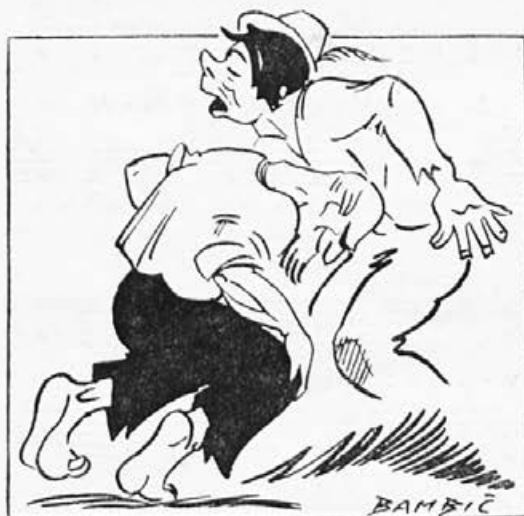
Prvi, ki se je bil priselil v sedanje kraje, je bil neki Kozmijan Buta. Tam, kjer je živel poprej, mu ni ustrezalo podnebje — prevroče je bilo. Bil je bolj slab v računstvu in se je rad motil v številu svojih ovac. In je imel to slabo navado: kadar ga je kdo prijel, naj vrne ukradeno ovco, je z glavo butal kakor kozel in je marsikomu nalomil rebra.

Sosedje so ga zavidali, pa mu je postalo prevroče in se jim je ponoči umeknil izpred oči, za spomin in za pleme pa si je vzel nekaj parkljev iz vsakega hleva in kar k parkljem spada. Pa niso sosede iskali ne njega ne parkljev, nego so bili zadovoljni, da so se tako poceni odkupili.

Privadil se je Buta novemu kraju, imel je obilo družine in so bili vsi tistega talenta, da so jim grablje bolj služile kakor vile.

Ohranjena so nam imena prvorojencev iz Butovega rodu in je vsak imel svoj prijazen priimek:

Kozmijan Buta je imel prvorojenca Fido Kljukca. Fido Kljukec je imel sina Francota Turkavidel. Francot Turkavidel je imel Gregorja Brezhlačnice, Gregor Brezhlačnice je imel Lavdona Štimanega. Ob

času Lavdona Štimanega so šteje Butale že trideset koč in je Lavdon Štimani imel najdaljšo in najbolj košato brado izmed vseh občinskih mož. In se ni Šprinca Marogla prav nič premišljala, nego je ob volitvi naravnost zlezla vanjo, v brado Lavdona Štimanega in je bil Lavdon Štimani izvoljen za župana. Če je namreč res, kar pripovedujejo Tepančani. Tepančani pripovedujejo, da redé v Butalah občinsko uš in kadar volijo župana, sedejo vsi bradači okoli mize, nanjo denó občinsko živinče in v čigar brado zleze, ta je župan. Uši pa, da je ime Šprinca Marogla in ima v pisarni svoj hlevček.

Seveda Tepančanom ni vsega verjeti. Tepančani niso dosti manj nego hribovci in jedó ovsen kruh, zato jih zmerjajo za »ovsenarje«. Ob nedeljah prihajajo v Butale po beli kruh in se vračajo potem vsak s hlebcom pod pazduho v

svoje klanec. Zato jim pravijo tudi »hlebčarji«. Stiskači so, sold jim ne gre izpod palca, še v krčmi bi radi odtrgovali, ko plačujejo vino. Butalci jih zaničujejo in imajo zunaj vasi mlin, v mlinu so stope, in so naučili še stope, da od daleč oznanjajo: »Tepančan gre — pah-ni ga! — Tepančan gre — pah-ni ga!« Če je pa dosti vode, hite stope: »Pahni Tepančana, pahni Tepančana, pahni Tepančana!«

Tepančani seveda ne molče in so spravili v svet prečudne vse historije o Butalcih, kakršne bomo še slišali.

Imenitni Lavdon Štimani je imel še imenitnejšega Gregorja Copatko, čigar kravo je doletela slava, da so jo poklicali na samega carja presvetli dvor.

To se je zgodilo tako, da sta one dni živela dva zvezdogleda, pa sta bila že tako učena, da sta vedela štiriindvajset ur prej, kakšno bo vreme, in sta bila tako obrajtana, da so se carji in vladarji za nju kar tožili, v čigavi deželi da bosta delala pratike.

Pa ju je pot pripeljala skozi Butale, in ker se je mračilo, sta se ustavila in prosila Gregorja Copatko prenočišča. Gregor Copatka ju je žugal za popotne bukvice in žveplenke in jima potem dovolil na seno in preden sta šla spat, sta še pogledala na vreme. Rekla sta: »Nocoj, to noč vreme ne bo ostalo, vihar bo in dež!«

Gregor Copatka je odgovoril: »Pa ne bo. Nocoj bo pohlevna noč.« Res je bila, zvezdogleda sta se čudila in sta drugo jutro vprašala gospo darja, odkod da je vedel, kakšno bo vreme. In je Gregor Copatka

odgovoril in dejal: »Mene moja krava ni še nikoli opeharila, odkar jo imam. Kadar se obeta vihar ali dež, vsaki krat s paše pride domov. Si noči je ni bilo, pa sem koj vedel, da bo pohlevna noč, kakor je res bila.«

Zvezdogleda sta se spogledala, potem sta rekla: »Carji in vladarji se za naju tožijo, kateri bo naju dobil, pa je naju ugnala krava!«

In se je prvi izmed njij kar pri tisti priči prebodel s peharjem; drugi je obupal in rekel: »Tudi ene ure ne bom

več zvezdogled!« Glas o Copatkovi kravi pa se je raznesel po svetu in ko je car izvedel o njej, je morala predenj in je dobila službo dvorne pratkarice in so se vse Butale grele v čaru njene milosti.

Gregor Copatka je imel sina Bendo Cigana, Benda Cigan Jureža Pismouka, Jurež Pismouk pa Anžeta Meketača, na široko znanega po svoji kozi, ki so pravili o njej, da je dajala vsak dan sedem rešet mleka. Sam sodnik iz graščine ob hrvaški meji si ni mogel kaj, nego ga je ustavil na cesti in vprašal: »No, oče, ali ste že prodali tisto kozo, ki daje po sedem rešet mleka?« Pa se je Anže Meketač potuhnil, kakor bi ne poznal gosпода, in je odgovoril: »Prodal, prodal, davno prodal tja doli proti Hrvatom. Tam doli pa je storila osla, ki ga imajo zdaj v graščini za sodnika. Pa srečno, gospod!«

Meketačev sin je bil Matevž Žlambora, ki je bil po krivem obrekovan, da je hruške kradel — pa jih ni bil, vsaj ne tisto pot. Ono leto

so imeli v Butalah veliko tepk, da niso vedeli drugam z njimi, nego so jih zmetali v zapuščen vodnjak — tam naj se zmede. Ko je prišel čas, so jih šli iskat — pet mož jih je bilo — in so ukazali Matevžku: »Tebe volimo, nuj, skoči noter, nam boš medne hruške ven metal!« Skočil je in je bil vodnjak globok, precej vode se je bilo v njem nabralo, in so čakali in klicali, klicali in zmerjali — ne ena hruška ni priletela kvišku! Pa so dejali: »Matevžek je zvijačnik, vse hruške bo sam požrl, potlej pa se bo lagal, da jih ni bilo. Naj skoči kdo drugi za njim, ki je bolj pravičen!« In so bili pravični drugi bolj od drugega in so drug za drugim poskakali v vodnjak in ni mogel nobeden pri-

seči, da je Matevžek Žlambora res kradel hruške, ker ni nobeden prišel nazaj.

Pa je Matevžek Žlambora, preden je šel po tepke, imel sina Tončka Štibalarja.

Tonček Štibalar je bil prvi v Butalah, ki je imel žepno uro. Žepno uro si je napravil sam iz pristne domače repe. Imel je sina Mihcastega Kimpeža.

Mihcasti Kimpež pa Vrban na Podvrbosmuka.

Ko je ta bil za župana, je prišel v Butale sam presvetli

car in so ga Butale slovesno sprejele z novo brizgalnico. Brizgalnica se je imenitno obnesla, vsi so bili do kože mokri, car in njegovi ministri, strežaji in lakaji.

Je vprašal car: »Povsod drugod so nas častili s streljanjem, Butale nam niso privoščile ne enega strela, pač pa ste nas neusmiljeno oprali. Kakšne imate manire v Butalah?«

Je odgovoril župan: »Vaša milost, gospod car, da nismo streljali, zato smo imeli devet in devetdeset vzrokov.«

Je velel car: »Radoveden sem, katere! Govori!«

Je dejal župan: »Prvič: Nismo imeli smodnika.«

Pa se je car nasmehnil in je dejal, da mu že ta prvi vzrok do vrha zadošča. In ga od tistega časa niso več videle Butale.

Vrban Podvrbosmuk je imel sina Cenetana Padarja, tistega, ki je kravo s svedrom drl.

In so v teku let Butale pretesne postale za vse Butalce in je bil mlajši rod korajžen in šel pogledat po svetu in so nekateri prišli celo do morja in si tam postavili ognjišča.

Ostali pa so, kar so bili.

(Se nadaljuje.)

Mohorko Ivan:

Mesto Ptuj v starodavnem času.

Nekako čudne m'sli obhajajo človeka, ko obrne svoj pogled po starinskih znamenitostih mesta Ptuja. Kateri mogočen narod je nekdanj gospodaril tu? Mogočen narod je moral biti, kakor nam pričajo mnogobrojne izkopine.

Ni brez vsega zmisla, kar govori ljudstvo: da je namreč mesto Ptuj v starodavni dobi segalo do Ormoža. Četudi so te ljudske pripovedke preširane, vendar je zgodovinska resnica, da je bil Ptuj nekdanj mnogo večji, nego je sedaj; saj se ne izkopavajo starinske reči samo v mestu, ampak tudi v okolici Hajdine.

Ptuj je izmed najstarejših štajerskih mest in ima svoj začetek že v predrimski dobi. Ustanovljeno je bilo najbrž po Panonih, ki so mu dali ime. Po mnenju Davorina Trstenjaka so bili Panoni slovanskega rodu, kar pa ni gotovo; a toliko se sme reči, da so bili Slovani že istočasno kakor Panoni naseljeni po Evropi, dasi so se šele pozneje zgodovinsko pojavili.

Trstenjak izvaja ime »Ptuj« iz »pet«, kar spominja na petje. Temelj tej njegovi teoriji mu je znamenit spomenik na glavnem trgu v Ptuj, ki predstavlja, kakor je dokazal Trstenjak, češčenje staroslovanskega solnčnega boga, peva in godca. O tem spomeniku so trdili nemški zgodovinarji, da predstavlja Apolonov ali Orfejev kult, kar pa, kakor je dokazal Trstenjak, ni res.

Panoni so imenovali Ptuj »Petov, Pestova«. Rimljani, ki so se tukaj naselili okoli l. 33. pr. Kr., so ga imenovali »Poetovium«.

Stari »Petov« se stal večidel tam, kjer zdaj teče Drava; raztezal se je do cerkvice sv. Roka, in šele med to cerkvico in med župnijsko cerkvijo sv. Martina na Hajdini je tekla Drava.

V ptujski okolici so bile v rimski dobi večkrat hude in odločilne bitke. Že v prvih letih rimske vlade je tekla tod kri domačih in rimskih vojščakov. V Ptuj je bilo zbirališče 13. legije, in tu so se leta 69. po Kr. zbrali panonski in noriški vojvode, da so se posvetovali o volitvi novega cesarja.

Ko je potoval po Štajerski cesar Marko Ulpij Trajan, je prišel tudi v Ptuj, ki mu je bil baje tako všeč, da ga je dal razširiti in mu je dal ime »Ulpia«. Tudi drugi rimski cesarji so obiskali Ptuj; sploh pa je bilo to mesto skozi stoletja zbirališče noriško-panonskih vojaških čet. Iz raznih spomenikov se povzemljejo tudi imena rimskih vojakov, ki so bili doma v Ptuj ali pa so v Ptuj služili.

Staroslovanski spomenik.

Kako veliko je bilo mesto Ptuj v rimski dobi, o tem zadobimo pravi pojem šele tedaj, ako pregledujemo ogromne rimske spomenike in ostanke, ki so se izkopali in se še izkopavajo v okolici Ptuja. Mnogo teh izkopanin se nahaja v ptujskem mestnem »Ferkovem« muzeju, ki je od l. 1929. nastanjen v bivši dominikanski vojašnici, a mnogo pa so jih poslali še pod Avstrijo v Gradec in na Dunaj.

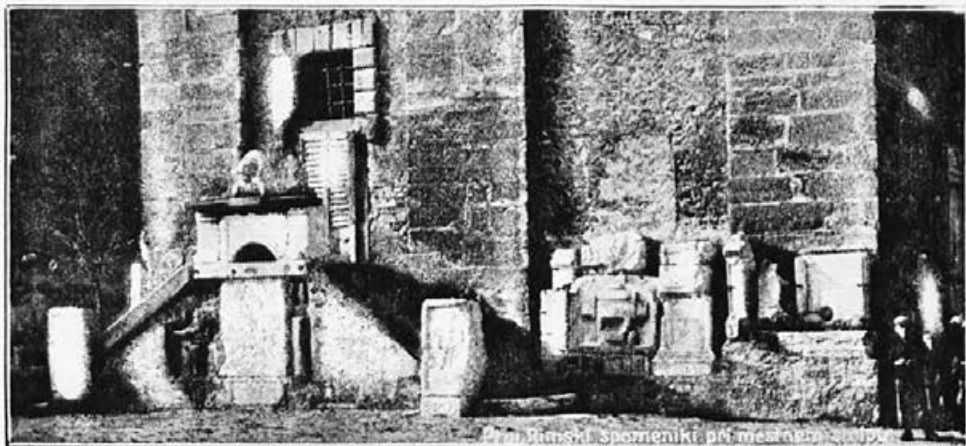
Zgodovinsko znamenito je mesto Ptuj tudi zato, ker je bila mati zadnjega rimskega cesarja Romula Momila rojena Ptujčanka, namreč hči ptujskega grofa Romula.

Kakor znano, so častili stari Slovani razna božanstva. Med drugimi so častili tudi solnčnega boga, pevca in godca ki so ga najbrž imenovali »Gandin«. Izkopali so tudi mnogo kamenitih spomenikov, posvečenih solnčnemu bogu, in pri Št. Janžu na Dravskem polju so se našli celo ostanki staroslovanskega templja, v katerem se je tudi častil solnčni bog Gandin.

Tudi Rimljani so zidali v Ptujju svojim bogovom svetišča. Na Hajdini pri Ptujju je stal tempelj, ki je bil posvečen egiptovski boginji Izis; na mestu, kjer stoji sedanja kapucinska cerkev sv. Ožbalda, je stal tempelj rimskega boga Marta. Na pogane spominjajo tudi mnogi spomeniki, vzdani v stolp mestne farne cerkve.

Kip rimskega vojščaka.

Rimski spomeniki pri mestnem stolpu

Četudi je imel Ptuj v rimski dobi še precej mirne čase, da se je lahko razvijal in razširjal, je vendar tem več moral trpeti v poznejši dobi. Najhujši udarec mu je zadelo preseljevanje narodov. Divji Huni so se vzdignili iz svojih bivališč in pritiskali na zapadne Gote, ki so se jim morali umakniti v Panonijo. Prihrlili so v Ptuj, oblegali mesto in pregnali škofa Marka, na

njegovo mesto pa postavili arijanskega duhovnika Julija Valensa. Ta je zdal Gotom najslabšo stran mesta, ki je bilo že takrat obdano z zidovjem. Goti so mesto premagali in pokončali l. 379. po Kr.

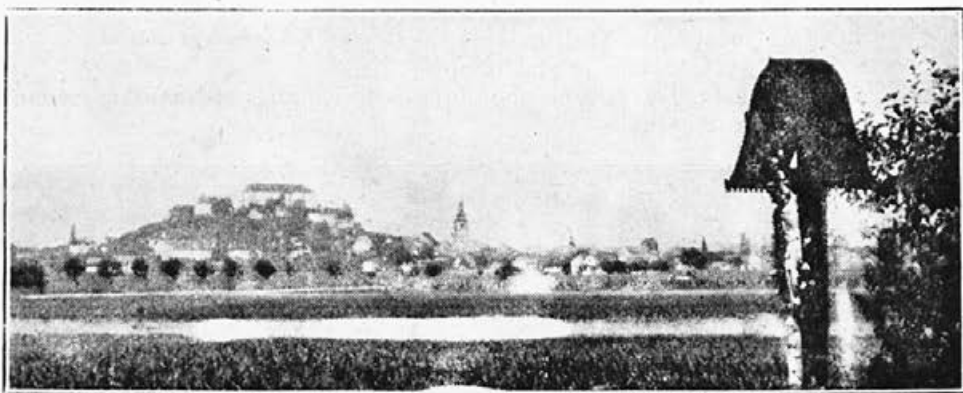
A s tem še ni bilo konca nezgod. Jedva si je mesto nekoliko opomoglo, že so prihrumeli divji Obri in razdjali še oni del mesta, ki še ni bil uničen med preseljevanjem narodov.

Po preseljevanju narodov se je začelo zopet mirno življenje v Ptuj. Pogansko bogočastje se je moralo sčasoma umakniti krščanstvu. Že v rimski dobi so imeli Ptujčani lastne škofo. Postavili so si tudi mnogo cerkva. Najimenitnejše so bile: cerkev Vseh svetnikov. Dandanes je na tem mestu hiša ge. Gregorčeve v ulici Vseh svetnikov. Dalje cerkev sv. Duha, dominikanska cerkev, pozneje vojašnica, sedaj je tam muzej, in cerkev sv. Jožefa na sedanjem mestnem pokopališču. Sedanja mestna farna cerkev je bila sezidana od škofa Arna l. 785. po Kr.

Ptuj je bil imenitno mesto tudi v dobi štajerskih grofov Otokarjev in ptujskih grofov.

Leta 1396. po Kr. so vpepelili Ptuj Turki, ki so v tem letu prvič pridrli v Ptuj. Od teh krutih sovražnikov krščanstva je l. 1664. zopet pretela nevarnost opustošenja. V spomin, da so to nevarnost srečno prestali, so postavili Ptujčani Marijin spomenik na sedanjem Minoritskem trgu.

Tako je mesto Ptuj igralo imenitno vlogo v svetovni zgodovini.

Današnji Ptuj.

Fr. Rojec:

Slikanje z barvastim papirjem.

Glejte, take lepe, dovršene in še bolj obsežne slike kakor je ta moja prva papirnata slika, je mogoče narediti iz barvastega papirja, ako ima človek za to dovolj izurjenosti, potrpljenja in ročne spretnosti. Jaz se nisem nikjer učil tega dela. Sliko sem kar po svoje zasnoval in izvršil.

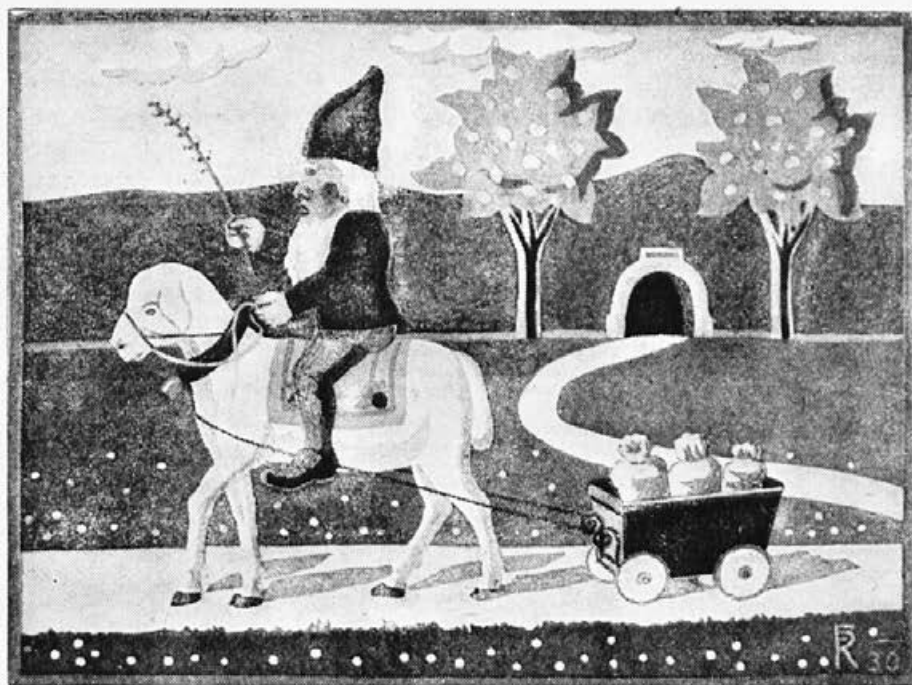
Izurjen sem seveda v raznih drugih ročnih delih in že kot majhen šolarček sem doma na deželi rad izdeloval po svojem izumu umetne cvetice iz tako zvanega svilnatga papirja v raznih barvah in prtičke iz navadnega belega in barvastega papirja za altarsček v kotu nad mizo v družinski sobi.

Spomin na tista moja mladostna leta mi je zopet zbudil veselje do podobnega dela zdaj, ko vidim, da se je pri nas uvedlo med ročna dela v osnovnih šolah tudi slikanje z barvastim papirjem. V Nemčiji pa je že dolgo udomačen in priljubljen ta način slikarstva celo med slikarji.

To mi je torej dalo povod, da sem zdaj, v pozni jeseni svojega življenja, izvršil to papirnatoto sliko, ki pa vam jo morem tu pokazati le v enotnem črnem odtisku. Zato vam barve na sliki na kratko popišem z besedami, natančen popis barv in izdelave slike pa vam podam prihodnjič, ako bo to želel kdo izmed vas.

Zgornji pas na sliki, ki predstavlja nebo, je svetlomoder. Pod nebom je daljno pogorje in je sivkasto-vijoličasto. Spodnji pas, ki ga deli rumenkasta pot v dva dela, je sočno-zelen.

Drevesi z bledordečimi cveti in rjavima debloma sta svetlo-vodeno-zeleni. Ovca, oblački ter brada in lasje palčka so beli in zasenčeni s sivkasto barvo. Palčkovo pokrivalo je temno-rdeče, jopič rdečkasto-rjav, hlače sivkasto-modre in obuvalo rumenkasto-rjavo. Preproga na ovci je oranžno-rumena. Voziček z bledorumenimi in zlato obrobljenimi kolesi je rumenkasto-rjav. Vrečice so bledosive, a sence na poti sivomodrikaste. Pikice na zelenem pasu, ki značijo cvetice, so bele, rumene in bledordeče. Vsi večji predmeti so zasenčeni in deloma obsvetljeni s temnejšimi in svetlejšimi barvami, ki so prikladne glavnim barvam predmetov. Slika je dolga 23½ cm in visoka 17½ cm, je obrobljena z zlato črto ter visi zdaj v ličnem okviru s šipo v mojem stanovanju.

Iz prauljične dežele za praznike vesele vam peljeva zaklad, da kupite si grad in uselite se vanj iz tujih stanovanj.

O kopanju krompirja.

Kopanje poznega krompirja se pričinja pri nas običajno že meseca julija in se vrši tja do pozne jeseni. Kopanje je pač odvisno od posameznih vrst. Največkrat pa se krompir koplje prezgodaj. To je tudi največja napaka, ki jo žal prepogosto srečamo na naših kmetijah. Kajti od dobrega pridelka zahtevamo v prvi vrsti, da se čim delj časa ohrani. Kaj nam koristi še tako obilna letina, če pa nam zaloga prehitro poide samo zaradi gnilobe in raznih drugih bolezni, ki se pojavljajo na krompirju, če je bil prezgodaj izkopan. Da se izognemo tem neprijetnostim, moramo počakati, da pridelek v resnici do dobrega dozori v zemlji. Znak popolne dozorelosti nam pokaže listje, ki pričinja polagoma bledeti. Ta bledica prehaja nato na stebila in ko smo jo tu ugotovili, smo šele lahko povsem gotovi, da je krompir zrel. Razni poskusi na vzornih kmetijah, so pokazali, da je najboljši čas kopanja krompirja, če po ovelosti listja in stebel počakamo še dober teden in potem šele pričnemo s kopanjem.

V tem času je namreč ves škrob, ki je bistvena sestavina krompirja, odpotoval v gomolje, skorjica, ki obdaja gomolj, se je do dobrega utrdila, kar seveda poveča odpor pridelka. Toliko časa, dokler se lupina krompirja lušči s prstom in prikazujejo prve mesnate plasti zeleno barvo, sad še ni dozorel. Če krompir kopljemo v takem stanju, zelo rad gnije in kali ter je tudi slabo uporaben za seme.

Večkrat se dogaja, da listi in stebila tudi v pozni jeseni še ne odumirajo, tako da se kmetovalec upravičeno boji, da mu bo krompir v zemlji zmrznil. To se posebno dogaja v toplih jesenskih dneh. V takih primerih pokosimo zelenjad in pustimo še za kratko dobo gomolje v zemlji, da popolnoma dozorejo. Tak pridelek dozoreva zelo hitro in je dovolj odporen proti gnilobi in sličnim boleznim.

Žetev pri nas in drugod.

V različnih državah ima zemlja različno plodovitost. Različne države, različna bogastva! Rodovitnost zemlje pa zavisi predvsem od kakovosti prsti (ilovica, črnica, peščenka), gnojenja, obdelovanja in podnebnih razmer. Najrodovitejši del naše države je pač Dunavska banovina, zato ji pravimo žitnica države. Naša država je predvsem poljedelska država, vendar še ni naše domače poljedelstvo na primerni višini. To nam dokazujejo dovolj jasno po »Grudi« sledeči zanimivi podatki:

Leta 1921. so pridelali na prostoru 1 ha (slaba dva orala) približno:

na Danskem	34.1 met. stotov pšenice	na Madžarskem	12.3 met. stotov pšenice,
„ Nizozemskem	31.4 „ „ „ „	Poljskem	12.0 „ „ „
v Belgiji	28.4 „ „ „ „	v Avstriji	11.6 „ „ „
na Angleškem	23.8 „ „ „ „	„ Italiji	11.0 „ „ „
„ Švedskem	23.2 „ „ „ „	„ Jugoslaviji	9.5 „ „ „
v Nemčiji	20.6 „ „ „ „	„ Bolgariji	8.8 „ „ „
„ Švici	21.6 „ „ „ „	„ Rumuniji	8.6 „ „ „
„ Franciji	16.4 „ „ „ „	„ Španiji	9.4 „ „ „
na Češkem	16.7 „ „ „ „		

Potemtakem pridelajo na Danskem ali Nizozemskem po trikrat toliko pšenice na enako velikem prostoru kakor pri nas.

Skrbno obdelovanje zemlje se navadno vselej povrača z obilnejšo, bogatejšo žetvijo. Da bi po žetvi dosegli vsaj Češko!

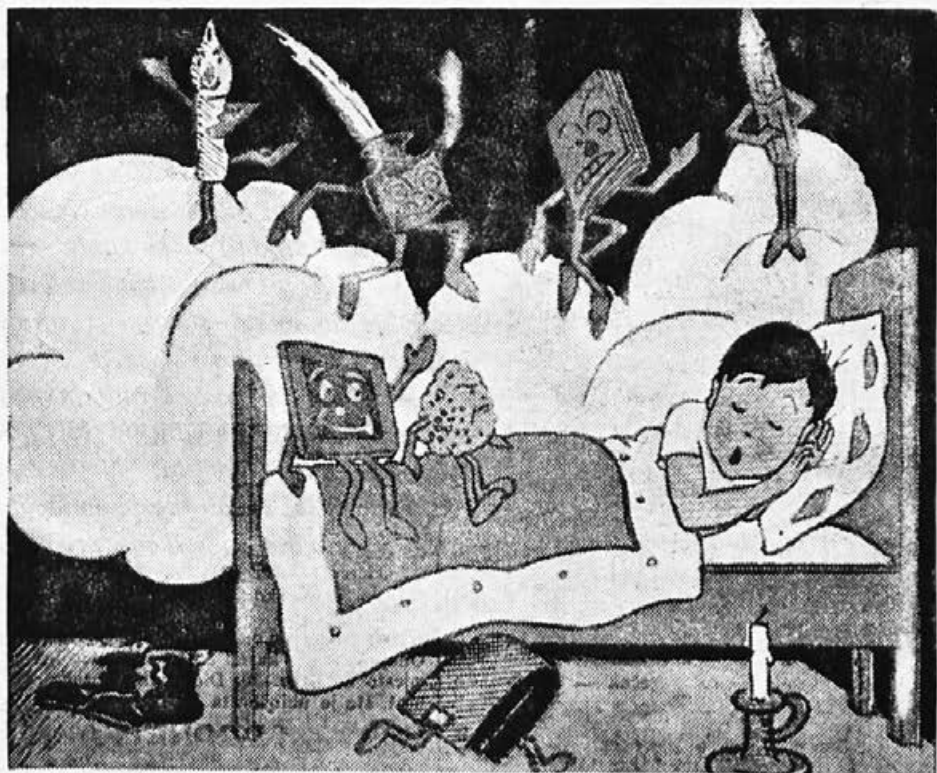
— Až. —

i Cicibanov rod

Markec sanja.

Markca so vpisali v prvi razred. Markec se šole boji, ker ga doma strašijo: „Boš že videl, kaj bo!“

Zvečer pa sanja hude sanje.

Sanja, da skačejo po njem in okrog njega vse šolske potrebščine. Na noge mu sede tabla in vpije: „Ti bom že jaz pokazala, če boš po meni mazal s kredo.“

Tudi goba se vsede nanj in ga vsega zmoči.

Po tleh pa teče torba in se smeje: „Skrijem se ti, da me jutri ne najdeš, zato se ti skrijem, ker si me včeraj pozabil na vrtu!“

Po rokah, po prsih, po glavi in po nogah pa mu skačejo in odskakujejo svinčnik, abecednik, pero in tintnik in vpijejo: „Hopla, zmečkali te bomo, če boš tako delal z nami kakor včeraj! Porezal si nas, polil, polomil, pomazal! Hopla, dajmo ga, dajmo ga!“

Markec se je zjutraj zgodaj zbudil. Nič ni mami povedal kaj je sanjal, ampak je sklenil, da bo pazil na svoje šolske potrebščine.

A. Pirjevec:

Nasredin in njegov osel.

(Srbske narodne pravljice.)

V tistih časih, ko je še Turek gospodaril deželam ob reki Vardar, je živel v neki turški vasi človek, po imenu Nasredin. Imel je precej polja in pašnikov in ovac. A najljubši mu je bil osel, ki ga je povsod spremljal, v dobrih in slabih časih.

Brez osla ni bil Nasredin nikoli. Če je enega prodal, si je kupil drugega. Z osli je vedno lepo ravnal, četudi je marsikaj slabega z njimi doživel.

Marsikaj slabega, ali tudi mnoga veselega, zakaj Nasredin je bil podoban našemu Pavlihi, ki se je mnogokrat le delal nespametnega, pa je nešteto marsikoga prevaril.

I.

Nkega dne vzame Nasredin svojega osla za povodec in se odpravi z doma. Spotoma ga srečajo neki paglavci, ki se brž domenijo, da mu ukradejo osla. Najstarejši med njimi veli: »Jaz bom stvar izvedel, a vi odpeljite osla takoj na semenj in ga prodajte, za drugo se pa ne menite.« In sledijo od daleč Nasredinu.

Čez nekaj časa stopi oni fant Nasredinu za hrbet, sname previdno oslu povodec in si ga naloži krog vratu. Njegovi drugi vzamejo osla

in ga odpeljejo na semenj. Dolgin pa stopa s povodcem krog vratu za Nasredinom. Ko tako hodita, se Nasredin ozre in vidi, da koraka za njim človek, ki ima povodec krog vratu. Osla pa ni nikjer.

»Kdo si?« vpraša Nasredin.

»Tvoj osel sem,« mu odvrne fanté. »Oh, poprej sem bil tudi jaz človek, a nekoč sem razjezil svoje starše, prokleli so me in spremenil sem se v osla. Prodali so me nekemu peku, potem vrtnarju, dokler nisem prišel slednjič v tvoje roke. Ko si me pa danes peljal na povodcu, sta me zagledala roditelja, smilil sem se jima in izmolila sta blagoslov name. Tako sem postal zopet človek.«

Nasredin gladi svojo brado, se zamisli in reče: »Kar si mi ravno kar povedal, ni nič nenavadnega; a čisto nepotrebno je, da se je baš meni to zgodilo. Zdaj le idi, sinko, kamor te je volja, a nikar ne razjezi več svojih roditeljev!«

A ker je Nasredin osla potreboval, gre na semenj, da si kupi drugega. Tu zagleda svojega osla, ga spozna, stopi k njemu in mu pošepeta v uho: »Menda si že zopet razjezil očeta in mater? Ampak kupi naj te kdo drugi — jaz te ne bom!«

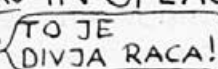
Josip Sašel:

Deklica veka.

(Koroška.)

Bila je dekllica, ki je krajcar našla. Kupila je pisckerček in šla jagodice nabirat. Tam jo je zajela noč. Dekllica prekuene piscker in zleze noter, da bi prenočevala. Kmalu prifrka muha in prosi, če sme pod streho. »Koj pridi senter (noter), da me ne bo strah!« Komaj muha utihne, prileze žabica, potrka in bara: »Kdo je tantre (notri)?« Dekllica pravi: »Jaz, sirota dekllica in muha pobrculja!« — »Ali smem še jaz noter?« — »Le pridi, se bomo že stisnile!« — Kmalu nato priskaklja zajček, potrka in bara: »Kdo je tantre?« — »Jaz, sirota dekllica, muha pobrculja in žabica pokruculja!« — »Ali daste še mani kraja?« — »Koj skoči senter, bo nam bolj toplo!« — Pozneje pride še lisica: »Kdo je tantre?« — »Jaz, sirota dekllica, muha pobrculja, žabica pokruculja in zajček, frišen hlapček!« — Tudi lisica prosi in se zmuzne noter. Po noči, ko so že vsi spali, prikocá medved, nič ne potrka, samo bara: »Kdo je tantre?« — »Jaz, sirota dekllica, muha pobrculja, žabica pokruculja, zajček, frišen hlapček, in lisica, pridna dekllica!« — Medved nič ne prosi, se koj baše noter — piscker pokne, dekllica pa veka!

ZGODBA O IN .

UBOG GRE S NA LOV. KO STA V
SI MISLI : „AKO USTRELIM ALI
CELO BO DOBRO.“ HODITA ŽE   KO
  IN SPLAŠI IZ POD DOMAČO
REČE IN USTRELI. PA PRIDE
IZZA HUDOBNA IN ZAHTEVA ZA
 5 . A TEH UBOGI NI IMEL.
ZATO TEČE PO , KI MU VZAME
IN JO DA ZA POVZROČENO ŠKODO.
KAKO NAJ BO SEDAJ BREZ ? S ČIM
BO STRELJAL, DA NE BOSTA LAČNA ON IN
? ŽALOSTEN VZAME , DA SI JO
. TODA KO JO Z RAZREŽE, NAJDE
V DRAGOCEN . HITRO GRE K BO-
GATEMU IN MU PRODA . Z PA SI
KUPI OB BELI LEPO ,
IN Z . SEDAJ JE BILO VSE
DOBRO: VSAK DAN STA SPILA
MLEKA, SE VOZILA NA SPREHOD, A
V MALI ŽIVELA SREČNO IN VESELO.

Na Koroškem.

Pretoklo leto smo se odpeljali na počitnice na Koroško. Ko smo se pripeljali čez mejo, se nam je odprl lep razgled. Pod nami je ležala lepa dolina. Po dolini se je kakor srebrn pas vila Bistrica. Čez njo je velik, železen most, od koder se vidi vsa prelepa Rožna dolina. Na postaji Bistrica v Rožu smo izstopili. Vas je precej dolga. Za vasjo se dvigajo gore, za njimi pa planine, njih sneg se blešči v solnčnem žaru. V gorah, ki se dvigajo za vasjo, izvira potok Bistrica. Najprej teče po slikoviti skalni kotlini, ki jo imenujejo Kotle. Bistrica je izpodjedla skale, ob katerih je narejen lesen most. Kotlina se vedno bolj širi in naposled preide v ravnino. Beli prod Bistrice se beli v solncu, ob bregovih pa se bujno vzpenja zeleni gozd.

Na lepem hribu za vasjo se beli prijazno belo zidovje cerkvice, ki je vsa obdana od drevja. Ozka bela stezica se vzpenja proti cerkvi pri Križah. Nedaleč od tod so Mačice. Če hodiš ob Mačinskem vrhu, prideš po eni uri hoda v Rute. Na nasprotni strani se vleče hribovje, ki ga imenujejo Hure, pod njim pa teče močvirna in motna Drava.

Lepa je koroška zemlja. Kdor jo je videl, temu ostane v spominu za vedno.

*Breda Gaspari,
III. razred liceja.*

Iz mojega življenja.

I.

Nekoč sem se z mamo peljala v Zagreb, kjer sem videla nekaj novega, in sicer cestno železnico. V Zagrebu sem

obiskala teto. V zoološkem vrtu sem videla različne zveri, katerih sem se jako bala. Opicam sem dala kruha, katerega so rače jedle. Videla sem tudi eno opico, ki je imela svojo hišico in gugalnico.

II.

Lansko leto smo šli v Podčetrtek. Tam je bilo zelo prijetno. Napravili smo zelo dolge izprehode na hribe. Ob vodi Sotli smo napravljali mline ter nabirali rože. Ko se je začelo mračiti, smo šli domov. Po večerji smo pa navijali gramofon. Večkrat smo šli tudi na grad, kjer nam je kazal oskrbnik sobane. Grad stoji na visokem hribu. Pot pelje skozi gozd. Lepi so bili dnevi, katere smo tam prebili. Drugi dan smo šli domov. *Izolda Taček,*

Dekliška osnovna šola v Celju.

Pajek.

Ko smo se učili o pajkih, je naš razred ob sodelovanju gospoda razrednika skoval sledečo pesemco:

Pajek spleta niti:

»Moja moraš biti,
oj, muha!«

Pajek dela most:

»Dolg je bil moj post,
ti, muha!«

Pajek veže križ:

»Mastna se mi zdiš,
oj, muha!«

Pajek gleda past:

»To bo sladka mast,
ti, muha!«

Muha prileti,

v mreži obvisi.

Pajek pridrvi,
spravi skup moči,
mušico zabode
in ji spi je kri.

Učenci in učenke

IV. razr. da osn. šole pri Sv. Andražu, Slov. gor.

Pismo z našega Pohorja.

Dragi Naš rod!

Moj oče so lovec in so ustrelili divjega prašiča, ki je tehtal 65 kg. Naš gosp. učitelj so pridni, mene prav nič ne tepejo. Če ne pride to pismo v Naš rod, se bom jokal in bom šel v kot.

Ivan Vranjek.

II. raz. Sv. Kunigunda na Pohorju.

Naš kanarček.

Pri nas imamo kanarčka. Dobili smo ga iz Trsta. Tam so ga klicali »gigi«. Mi smo mu dali ime »piki«. Poje zelo veselo. Koplje se redno vsak dan. Nekaj časa smo ga imeli v sobi na omari. Tam je bil zelo žalosten. Ko smo ga prinesli v kuhinjo, je začel takoj peti. Veselo je začel skakati s paličice na tla. Obrača pa se tako kakor bi plesal.

Nuška Stravs,

učenka III. razr. v Dol. Logatcu.

Pismo iz Radenc.

Gotovo je malokomu znano, kje je naša vas. Poiščite na zemljevidu reko Kolpo, pojdite s prstom ob njenem teku in Radence hitro najdete.

Naša vas je krog in krog obdana z hribi. Siromašen je naš kraj, a poln naravnih krasot. Hiše so slamnate in majhne, le cerkev in šolo imamo dobro. Spomladi je Radenska dolina kot belo morje. Vsa je v cvetju, kajti vsaka hiša ima okoli in okoli dosti drevja. Naši ljudje se pečajo s poljedelstvom in vinarstvom. Pri nas bi bilo vse dobro, samo, da imamo cesto in železnico. Potem ne bi bilo treba našim fantom in očetom romat v tujino za zaslužkom. Pa tudi to nam obetajo in tedaj bo naša vas res prijazna in vesela. Iz Radenc se vidi na hrvaški strani Židovska stena. Notri so kapniki. Židovska stena se

imenuje zato, ker so se notri skrivali židje pred sovražniki. Onostran Kolpe je žena, ki na karte »šloga«. Ljudje, ki mislijo, da res kaj zna, hodijo od daleč k njej. Dosti denarja ji znosijo skupaj. Mi pa ne gremo, ker smo pametni.

Kadar bo tekla mimo nas železnica, Vas pridemo obiskat. In tudi Vi nas, kaj ne?

Grenc Katica,
učenka III odd.

Ubogi medved.

Nekega vročega poletnega dne sem se vračala s sošolci iz šole, kar zaslišim veliko vpitje. Približam se gruči otrok in opazim možakarja srednjih let, ki ima na vrv privezanega medveda. Medvedar vleče medveda za vrv in za obroček, ki ga ima žival napeljanega skozi nos in s tem sili žival, da se postavlja na zadnje noge, pleše in poskakuje. Da je bil prizor še bolj nenavaden videti, je spremljal mož medvedov ples s čudnim vreščanjem in mrmranjem nerazumljivih besed. Nam vsem se je zdel prizor sprva silno šegav. Toda, ko smo videli, da se ti prizori ponavljajo od hiše do hiše, smo izprevideli, kako medved pri tem trpi. Marsikateremu otroku in odraslemu se je orosilo oko. Metali smo mu kosce kruha, hrušk in jabolk, kar je ubogi medved vonjaje poiskal — kajti bil je slep — in s slastjo pojedel.

Možu ni bilo po volji, da smo medvedu kaj dajali. Vedno je kimal: »Ne sme!« Bal se je namreč, da bi mu kdo očital krutost, ker je medveda oslepil, ki se je radi oslepelosti moral ukloniti njegovi volji.

Možu tudi ni bilo dosti na tem, ali je žival sita ali ne, samo da je njegov žep poln. Gledalci so metali »komedijantarju« denar, da bi tako medvedu privoščil vsaj malo počitka. Vladala je huda vročina in vsi smo iskali sence, le medved je moral pred vsako hišo znova sopsti in napenjati svoje sile. Izmučena žival je včasih tako presunljivo zatulila, da nismo mogli več gledati. Razšli smo se in vsi smo obsojali početje tega okrutneža.

Milena Romold,

učenka meščanske šole, Slovenjgradec.

Naročnikom

»Mladinske Mafice«

Letos se je »Naš rod« združil z »Mladinsko Mafico«. Tako smo postali ena sama velika družina.

Kaj je dolžnost vsakega člana te družine?

V prvi vrsti mora vsak skrbeti za to, da se število njenih članov pomnoži. Kajti čim več nas bo članov »Mladinske Mafice«, tem več nam bo ona dala. Uprašajmo vsakega znanca in prijatelja, ali prejema naš list. Če ne, pa mu dopovejmo, naj se nemudoma prijavi na svoji šoli. **Čas je še do 1. novembra 1930.**

Ali dolžnost članov ni le nabiranje naročnikov, temveč je dolžnost vsakega čitatelja skrbeti, da postane »Naš rod« čim bogatejši po vsebini. Kako to storiti?

Marsikaj važnega se zgodi na vasi, ali v bližini domačega kraja, marsikdo sliši lepo domačo povest, izve zanimivo novico, opazuje živali, se zanima za to in ono, – sedi, vzemi pero in napiši ter pošlji uredništvu, da izvedo tudi drugi, kaj misliš ali kaj je novega.

»Cicibanov rod« je prinesel »Zgodbo o lovcu, kužku, ženi in orožniku«. Ali ne bi znali naši mali prijateljčki kaj podobnega narisati?

Poizkusite! Sodelujmo vsi, da bo »Naš rod« res naš!

Koroške uganke.

(Zbral Sašel Josip.)

1. Gospod vpraša pastirja: »Koliko ovac imaš?« Pastir — že naveličan, ker ga je vsak gospod isto vprašal, pravi: »Poglej: toliko, če vzameš še toliko, pa polovico, pa en tal (= en četrť) in če bi tudi ti en koštrun bil, pa jih je ravno sto!

2. Jata ptic prileti na gručo dreves. Ako se vsaka ptica na eno drevo vsede, potem ena ne dobi mesta; ako pa po dve sedeta na drevo, pa eno drevo prazno ostane. Koliko je ptic in koliko dreves?

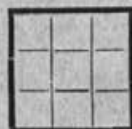
Drejček prvič v šoli.

(Koroška.)

Pride domov: »Mama, lačen!« — No, kaj pa ste delali v šoli? — »Dvakrat smo žebrali (molili), jedli pa nič!«

Kvadrat.

Ustavi v kvadrate številke 7, 11, 17, 26, 30, 34, 43, 49 in 53 tako, da dobiš v vsaki vrsti navpično, vodoravno in v diagonalah vsoto 90.

Magičen kvadrat.

1	4	7
2	5	8
3	6	9

Vodoravno, navpično in v prekotnicah mora biti številka 15.

Kraker Jana,
3 r., Kočevje.

Rešitve je poslati do 1. novembra 1930. na upravo lista.